

Jaarfeesten werkboek

Inleiding

De jaarfeesten zijn belangrijk in de vrijeschool. Tijdens de jaarfeesten kunnen we samen zijn, op een andere manier dan in de lessen Nederlands of wiskunde. De feesten kunnen aanleiding geven tot het bespreken van bepaalde waarden. De jaarfeesten zijn vaste momenten in het jaar. Ze dragen bij aan het jaarritme.

De jaarfeesten worden meestal met de hele schoolgemeenschap gevierd. Maar ook binnen de klas kan bij de waarden van een feest worden stilgestaan. In deze bundel hebben wij werkvormen verzameld die mentoren kunnen gebruiken om in de mentoruren met de jaarfeesten aan de slag te gaan.

De ideeën voor de werkvormen in deze bundel zijn verzameld tijdens gesprekken met collega's in de vrije boven- en onderbouw, leerlingen en opleiders. We hebben betrokkenen gevraagd naar de waarden die de jaarfeesten uit kunnen dragen en de concrete manieren waarop we ermee kunnen werken in de klas.

De werkvormen zijn hier per jaarfeest geordend. Ieder jaarfeest is van een korte inleiding voorzien. Er wordt steeds een suggestie gegeven voor de leerjaren waarvoor een werkvorm geschikt is. In veel gevallen zijn er ook suggesties voor aanpassingen en variaties van een bepaalde les gegeven. We willen alle mentoren aanmoedigen om de jaarfeesten op hun eigen manier te benaderen, de werkvormen aan te passen en uit te breiden naar hun eigen inzicht en de vragen van de kinderen in de klas. Op die manier blijven de jaarfeesten levend en de manieren waarop we ermee werken vernieuwend.

Gijs Roosenboom

Jasmin van Holt

juli 2024

Inhoud

Het Michaëlsfeest	1
Draken maken.....	2
Jouw draak in de werkweek.....	3
Michaël in het attractiepark.....	5
Over de streep	6
Strijders in de media	9
Biografie van een held	11
Sint Maarten.....	14
Buurt opruimactie.....	15
Complimentendag.....	17
Goede doelen promotie.....	20
Het wonderlijke verhaal van Hendrik Meier	21
Pompoenen bakken	22
Rijk vs arm.....	24
Sint Nicolaas	29
Masterclass Sint-gedichten.....	30
Speeddate	32
Wie is het?	33
Advent.....	34
Stilte experiment	35
Stilte meten	37
Tik Tak Boem!	38
Traditie bingo.....	39
Sint Jan.....	40
De vuurkrant.....	41
Het vuur in de muziek	43
Hoog laait het vuur!	45
Kerfstokken maken	47
Sint Jan's Bioblitz.....	48
Bijlage: Voorbeeld traditie bingo.....	52

Het Michaëlsfeest

29 september

...dat je een draak verslaat, iets lastigs waar je zelf tegenaan loopt. En dat je de moed hebt om daar mee aan de slag te gaan...

Wanneer de dagen korter worden, de oogst wordt binnengehaald en de herfst haar opwachting maakt, vieren we het feest van Michaël. Het is het eerste jaarfeest van het schooljaar. Vanuit de christelijke traditie wordt gesproken over de aartsengel Michaël, die de Duivel bevecht. De heldenverhalen over de ridder Joris die de draak verslaat raken aan hetzelfde thema.

Op school kunnen we het in de Michaëlstijd hebben over de dingen die we moeilijk vinden: onze angsten en onze valkuilen. Het vergt moed om die strijd aan te gaan. Voor kinderen op school des te meer omdat het benoemen van 'onze eigen draak' heel persoonlijk kan zijn. Het tonen van kwetsbaarheid vraagt echte dapperheid: 'wie nooit bang is, kan ook nooit dapper zijn'.

Draken maken

klas 7-8 en klas 11

Het feest van Michaël vieren we eind september, aan het begin van het schooljaar. De werkweek is dan voor klas 7 en 8 net achter de rug. Wat staat mij in deze nieuwe klas en in dit nieuwe schooljaar te wachten? Welke draken zullen op ons pad komen en hoe kunnen we die samen verslaan?

Tijdsduur: 1 á 2 lesuren

Vorbereidingstijd: 15 minuten

Materialen: Gekleurde vellen, scharen, plakband (eventueel geschikt voor op ramen) of andere knutselpullen.

In deze werkvorm ga je samen met je klas aan de slag met het maken van een draak. Leerlingen knippen rondjes uit gekleurd papier. De rondjes kunnen als schubben over elkaar heen worden geplakt om zo een grote lange, kleurrijke draak te maken. Bedenk vooraf waar je de draak wilt maken en teken eventueel een vorm uit. De raampartij in de aula is hier eerder voor gebruikt, maar de muren in een lokaal lenen zich hier ook goed voor. Zorg in deze gevallen altijd voor 'mat' plakband, wat geen lijmresten op muren en ramen achterlaat.

Variaties en aanvullingen:

Bij een klas 11 kun je een diepere laag aanspreken door de schubben van de draak te beschrijven. Zo kunnen leerlingen berichtjes of steekwoorden opschrijven van zaken die de leerlingen individueel of als klas willen overwinnen of aangaan.

De opdracht kan aanleiding geven voor een gesprek over hoe we met lastige situaties omgaan. Waar loop je tegenaan? Hoe vragen we om hulp? Hoe kunnen we elkaar helpen? Is het okee om bang of onzeker te zijn? Wat is er nodig om moed te tonen?

Jouw draak in de werkweek

klas 7-8-9

Het feest van Michaël vieren we eind september, aan het begin van het schooljaar. Dat is voor leerlingen (en leerkrachten!) soms een spannende tijd. Wat staat mij in deze nieuwe klas en in dit nieuwe schooljaar te wachten? Voor veel klassen is de werkweek een belangrijk onderdeel van het nieuwe schooljaar. Daar ontmoeten we elkaar en onszelf. En daar is moed voor nodig.

Tijdsduur: 1 á 2 uren

Vorbereidingstijd: 10 minuten

Materialen: tekenmateriaal

In deze werkvorm nemen we de tijd om stil te staan bij de lastige en de mooie dingen die we in de werkweek hebben meegemaakt: wat waren onze 'draken' en hoe zijn we ze te lijf gegaan?

Tekenopdracht

Vraag de leerlingen om na te denken over de volgende vragen:

- wat vond je in de werkweek een lastige taak of een lastig moment?
- wat heb je toen gedaan?
- van welke ervaring in de werkweek werd je blij?
- waar was je op dat moment en wat deed je?

De opdracht:

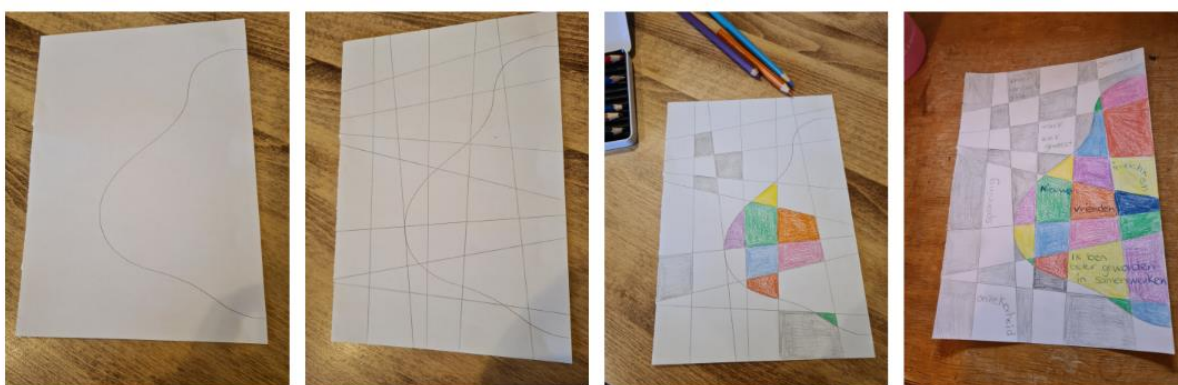
- verwerk de antwoorden op je vragen nu in een tekening waarin je de twee verschillende ervaringen samen laat komen.

Variaties en aanvullingen:

Een variatie op de tekenopdracht kan een opdracht zijn waarin meer van woorden, dan van beelden wordt uitgegaan. Je kunt de leerlingen vragen een aantal lastige taken of momenten en een aantal mooie ervaringen laten benoemen om ze vervolgens op onderstaande manier te verwerken.

- Teken met potlood een vorm op het papier. Deze mag geometrisch zijn (tekenen met een liniaal), maar mag ook organisch zijn (tekenen zonder liniaal);
- Teken met potlood diagonaal en horizontaal lijnen zodat er een raster ontstaat
- Kleur de vierkantjes die buiten de vorm vallen met potlood in (zodat zich zwart en wit afwisselen), en de vierkantjes binnen de vorm kleur je in met kleurpotloden. In de ingekleurde vierkantjes kan je nu jouw mooie/leuke ervaringen opschrijven die je en in de zwart- witte vierkantjes de dingen die lastig waren.

Het kan voor docenten goed zijn om ook zelf de tekenopdracht uit te voeren. Op die manier kun je aan de klas teruggeven wat je als mentor of begeleider hebt gezien in de werkweek.

Als de tekenopdrachten zijn gemaakt kan het leuk zijn om ervoor te zorgen dat de klasgenoten elkaars tekeningen bekijken en bespreken.

De opdracht kan aanleiding geven voor een gesprek over hoe we met lastige situaties omgaan. Hoe vragen we om hulp? Hoe kunnen we elkaar helpen? Is het oke om bang of onzeker te zijn? Wat is er nodig om moed te tonen?

Michaël in het attractiepark

klas 7-8

Het Michaëlsfeest staat in verbinding met de heldenverhalen van ridder Joris die de draak verslaat. Dat vergt moed, durf en stalen zenuwen. Niet voor niets is er een attractie in de Efteling vernoemd naar deze held. Met je klas ga je aan de slag met het maken van bloedstollende en avontuurlijke attracties.

Tijdsduur: minstens 2 lesuren

Vorbereidingstijd: 60 minuten

Materialen: bouwmaterialen zoals ongekookte spaghetti, houtjes, lijm(pistool), touw, kurk, plakband, etc.

In deze werkvorm laat je leerlingen in groepjes van 3 á 4 aan de slag gaan met het uitdenken en vormgeven van een spannende attractie.

De mooiste attracties in pretparken hebben een goed doordacht achtergrondverhaal waarin de hoofdpersoon wordt uitgedaagd en waar een flinke dosis moed nodig is om te overwinnen. Laat leerlingen goed nadenken over dit achtergrondverhaal.

Leerlingen gaan aan de slag met het bouwen van deze attractie. Dit kan met verschillende materialen zoals ongekookte spaghetti, ijslollystokjes of andere materialen. Bespreek met leerlingen een aantal constructies die stevig zijn om mee te bouwen zoals driehoeken, vierkanten, kubussen, etc.

Uiteindelijk zullen de groepjes leerlingen hun verhaal en attractie presenteren aan de klas. Wanneer leerlingen hun attractie (eventueel de volgende mentorles) aan de klas presenteren, kun je bespreken of je in deze attractie zou durven gaan of wat je nodig zou hebben om deze proef te durven doorstaan.

Over de streep

Klas 7-8-9

Bij het Michaëlsfeest komen de thema's moed en durven aan bod. Met 'over de streep' worden deze thema's aangesproken. Vragen die anders niet gesteld worden, komen naar boven en leerlingen kunnen zien dat zij in veel gevallen niet de enige zijn die met bepaalde gevoelens of gedragingen worstelen. Er is moed voor nodig om bepaalde dingen over jezelf bloot te leggen.

Tijdsduur: 1 lesuur

Vorbereidingstijd: 10 minuten

Materialen: Stellingen, ruimte voor de leerlingen om in een rij te staan, eventueel een lint om daadwerkelijk overheen te stappen

Verloop

De leerlingen en de docent staan allemaal aan dezelfde kant op ongeveer een meter afstand van de lijn. De docent leest steeds een stelling voor. Als de stelling op een leerling van toepassing is, loopt hij of zij over de streep. De anderen tonen dat ze respect hebben voor de personen die over de streep gaan. Dat doen ze bijvoorbeeld door een duim of een hand in de lucht te steken in bijvoorbeeld een peace-teken. Daarna gaat iedereen weer aan dezelfde kant bij elkaar staan.

Door het grote aantal stellingen is het handig om van tevoren wat stellingen uit te zoeken die je zeker wilt behandelen. Elke stelling begint met: 'Loop over de streep als...'. Begin met minder persoonlijke vragen zodat de even kan landen en wennen. Later kunnen de stellingen persoonlijker gemaakt worden, maar wissel nog steeds af met luchtigere stellingen.

Besteed voldoende aandacht aan het respecteren van de mensen die over de streep zijn gegaan. Het kan echt een persoonlijke overwinning voor iemand zijn om over de streep te gaan. Het opsteken van een hand als steunbetuiging is heel betekenisvol.

Afspraken

Maak afspraken die ervoor zorgen dat het spel vlot en aangenaam verloopt voor iedereen. Zo wordt er niet gepraat tijdens het oplezen van een stelling, volgt iedereen zijn of haar eigen gevoel bij het beantwoorden van de vragen, lacht niemand iemand anders uit, als iemand niet wil antwoorden is dat oké en alles wat tijdens dit spel gebeurt, blijft ook onder de deelnemers.

Variaties en aanvullingen:

Bij gebrek aan ruimte, kun je in plaats van een fysieke stap over de streep ook kiezen voor het omhoog houden van rode of groene kaartjes. Je kunt leerlingen ook vragen om op te staan van hun stoel wanneer een stelling op hen van toepassing is. NB: het fysiek over een streep stappen kan wel zorgen voor meer uitdaging, maar ook het vergroten van het groepsgevoel en maakt dat je als durver in de letterlijke zin minder 'alleen' staat.

Stellingen

- Als je thuis de jongste bent.
 - Als je thuis de oudste bent.
 - Als je geen broertjes en zusjes hebt.
 - Als je zin hebt in vandaag.
 - Als blauw je lievelingskleur is.
 - Als je een instrument bespeelt.
 - Als je aan sport doet.
 - Als je witte chocola lekkerder vindt dan melkchocola.
 - Als je slaapt met een lampje aan.
 - Als je vissen hebt als huisdier.
 - Als je per ongeluk wel eens een scheetje liet dat anderen konden horen.
 - Als je nog 2 oma's en 2 opa's hebt.
 - Als je gisteren niet goed kon slapen.
 - Als je houdt van rekenen.
 - Als je niet graag naar school gaat.
 - Als je alle namen van de klas kent.
 - Als je het leuk vindt om nieuwe kinderen te leren kennen.
 - Als je het spannend vindt om nieuwe vrienden te maken.
 - Als je iemand kent die wel eens gepest wordt.
 - Als je last van heimwee hebt tijdens een weekend of kamp
-
- Als je wel eens gelogen hebt tegen de docent.
 - Als je op dit moment verliefd bent.
 - Als je vindt dat sommige van je klasgenoten ook je vrienden zijn.
 - Als je je wel eens bang bent in het donker.
 - Als je tevreden bent met jezelf.
 - Als je iemand kent waarvan de ouders zijn gescheiden.
 - Als je je wel eens alleen voelt in de klas.
 - Als je winnen heel belangrijk vindt.
 - Als je wel eens uitgelachen wordt.
 - Als je je wel eens ziek hebt gemeld, terwijl dit niet was.
 - Als je regelmatig vals speelt bij spelletjes.
 - Als je het eten van gisteravond lekker vond.

- Als je gepest wordt of bent geweest.
- Als je zelf wel eens iemand gepest hebt.
- Als je Nikes hebt.
- Als je vindt dat je te veel huiswerk moet maken.
- Als je wel eens verliefd bent geweest.
- Als je je op school wel eens alleen voelt.
- Als je wel eens spijbelt.
- Je dit spannend vindt.
- Als je het gevoel hebt goede punten te moeten halen op school.
- Als je je onzeker voelt.
- Als je voelt dat je er niet bij hoort in de klas.
- Als je wel eens iets gestolen hebt in een winkel.
- Als je regelmatig huilt om een film.
- Als je wel eens vervelende berichtjes krijgt van iemand.
- Als je iemand kent die rookt.
- Als er wel eens over je geroddeld wordt.
- Als je wel eens wordt buitengesloten.
- Als je graag iets aan jezelf wilt veranderen.
- Als je gelukkig bent.
- Als je afgelopen week een cadeautje aan iemand hebt gegeven.
- Als je wel eens een compliment geeft aan iemand.

Strijders in de media

klas 9-12

De aartsengel Michaël staat bekend als een strijder tegen het kwaad, vaak gepersonifieerd het beeld van de ridder die strijdt tegen de draak. Ook in onze tijd zijn er strijders tegen het kwade. Ga met je klas op zoek naar deze 'Michaëls' en voer zo het gesprek over strijd, goed en kwaad.

Tijdsduur: 2 lesuren

Vorbereidingstijd: 30 minuten

Materialen: ca. 15 (recente) dagbladen

We kunnen ons voorstellen dat het beeld dat kinderen hebben van de 'grote mensenwereld' niet altijd positief is. Oorlogen, schandalen en crises domineren vaak het nieuws. De Michaëlstijd kan een mooie gelegenheid zijn om juist de andere kant onder de aandacht te brengen. Want in iedere oorlog, schandaal of crisis zijn er ook helpers, vredeftichters, activisten en zorgers.

In deze werkvorm gaan leerlingen in de actualiteit op zoek naar de strijders voor het goede. Je kunt hiervoor een stapel kranten gebruiken. Leerlingen bekijken de kranten en gaan alleen of in tweetallen op zoek naar mensen die strijden voor het goede. Leerlingen:

- benoemen de achtergrond van het (nieuws)verhaal;
- introduceren de 'strijder' van hun keuze, en
- motiveren hun keuze.

Wanneer leerlingen hun onderwerp de volgende mentorles voor de klas uitleggen oefenen ze met presenteren, kan dat leiden tot meer groepsgevoel en raak je als klas aan de positieve, strijdbare kant van het Michaëlsfeest.

Variaties en aanvullingen:

In sommige gevallen kan het leuk, misschien zelfs wenselijk, zijn om zelf een voorbeeld te geven. Het hoeft niet meer dan een half uur te kosten om zelf een held of strijder in de actualiteit te vinden en voor de klas te presenteren.

In aanvulling op - of in plaats van - kranten, kunnen natuurlijk ook andere (digitale) media gebruikt worden als bron.

In het klassikale gesprek over dit thema kan het zijn dat ook de grenzen van de helpers en strijders ter sprake komen. Het kwade wordt maar zelden helemaal verslagen. Het kan mooi zijn om in dat kader te bespreken dat ook de intentie telt, dat strijders anderen kunnen inspireren en dat het 'temmen' in plaats van het uitroeien van het kwaad soms het hoogst haalbare is. Maar minstens net zo dapper.

Biografie van een held

Klas 9 - 12

Inmiddels weten we dat niet alle helden capes dragen of in hun vrije tijd hulpeloze, oude vrouwtjes redden. Helden heb je in alle soorten en maten. Met het Michaëlsfeest vieren we Michaël die de draak verslaat, maar kunnen we ook helden in onze eigen omgeving identificeren?

Tijdsduur: 2 á 3 lesuren

Vorbereidingstijd: 30 minuten

Materialen: Interviewvragen sjabloon (optioneel), papier of laptops voor het schrijven van de biografie

Met deze werkvorm laat je de leerlingen nadenken over heldendaden dicht bij huis. Leerlingen zullen iemand in hun omgeving interviewen die volgens hen een heldendaad heeft verricht, bijvoorbeeld een familielid, buurman, leraar, of vriend. Vervolgens schrijven ze een korte biografie van deze persoon en beschrijven ze de heldendaad.

Les 1: Introductie en interview voorbereiding

Introductie (10 min)

- **Uitleg van het begrip 'held':** Wat betekent het om een held te zijn? Zijn helden altijd beroemd, of kunnen ook gewone mensen heldendaden verrichten?
- **Discussie:** Vraag leerlingen om na te denken over wat voor soort mensen of daden zij als 'heldhaftig' beschouwen. Laat ze voorbeelden geven uit de actualiteit, geschiedenis of persoonlijke ervaringen.

Vorbereiding op het interview (30 min)

- **Keuze van de held:** Laat leerlingen nadenken over iemand in hun omgeving die een inspirerende of heldhaftige actie heeft uitgevoerd. Dit kan bijvoorbeeld een reddingsactie, vrijwilligerswerk, het helpen van iemand in nood, of het overwinnen van een grote persoonlijke uitdaging zijn.
- **Interviewvragen bedenken:** Leerlingen bedenken minimaal vijf vragen die ze kunnen stellen tijdens het interview. Voorbeelden van vragen:
 - Wat was de situatie waarin je de heldendaad verrichtte?
 - Hoe voelde je je op dat moment?

- Wat motiveerde je om dit te doen?
- Hoe heeft deze ervaring je leven beïnvloed?
- Vind je jezelf een held?
- **Instructie over interviewtechnieken:** De docent legt kort uit hoe je een goed interview houdt (luisteren, doorvragen, aantekeningen maken of het interview opnemen met toestemming).

Interview plannen (10 min)

- **Praktische afspraken:** Leerlingen plannen het interview in (buiten schooltijd) en bereiden zich voor op het gesprek (bijvoorbeeld door te oefenen met een klasgenoot).

Les 2: Schrijven van de Biografie en Heldendaad

Structuur van de biografie uitleggen (5 min)

- **Biografisch deel (ongeveer 200 woorden):** Laat leerlingen een korte biografie schrijven van de persoon die ze geïnterviewd hebben. Dit bevat informatie over de achtergrond van de held (geboorte, opvoeding, belangrijkste gebeurtenissen in hun leven).
- **Beschrijving van de heldendaad (ongeveer 200 woorden):** Leerlingen schrijven een gedetailleerde beschrijving van de heldendaad, zoals deze is verteld tijdens het interview. Ze beschrijven de situatie, de acties van de held, en de impact van de gebeurtenis op betrokkenen.

Schrijfpdracht uitvoeren (35 min)

- **Biografie schrijven:** Leerlingen werken individueel of in tweetallen aan de biografie. Ze gebruiken hun aantekeningen van het interview om een verhaal te creëren.
- **Peer-feedback (optioneel, 15-20 min):** Leerlingen lezen elkaars werk en geven constructieve feedback op inhoud, structuur en taalgebruik.

Reflectie (10 min)

- **Klassikale discussie:** Wat heb je geleerd van de held die je hebt geïnterviewd? Is je kijk op heldendom veranderd? Zijn er misschien kwaliteiten die iedereen kan ontwikkelen om een held te zijn?

Variaties:

Presentaties: Richt een lesuur zo in dat leerlingen hun biografieën aan de klas kunnen presenteren, bijvoorbeeld door een korte mondelinge presentatie waarin ze hun 'held' introduceren en vertellen over de heldendaad of meer uitgebreid met een presentatie en beeldmateriaal.

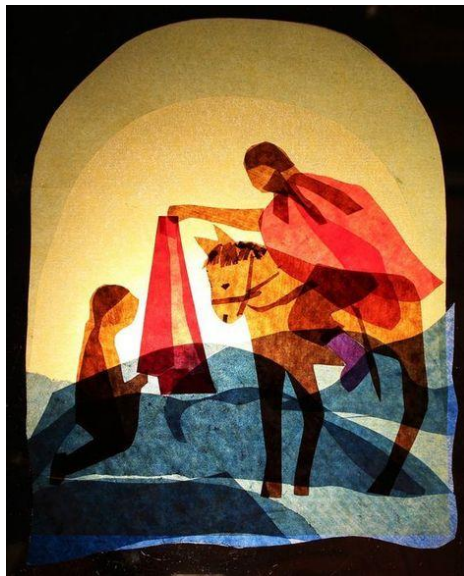
Creatieve verwerking: Laat leerlingen een visuele collage, poster of PowerPoint maken over hun held, waarin ze tekst combineren met afbeeldingen of symbolen die de persoon en de heldendaad representeren.

Sint Maarten

11 november

...Dat gaat om samen delen. En in het donker je lichtje kunnen laten schijnen, wat in die tijd altijd wat meer moeite kost...

Het feest van Sint Maarten vieren we in het midden van de herfst. In deze tijd gaan we in het donker van huis en komen we ook in het donker weer terug van ons werk of onze school. In deze dagen kunnen we wel een lichtje gebruiken. We kunnen bij dit jaarfeest stilstaan bij anderen, die misschien ook wel hulp kunnen gebruiken. Zoals Martinus aan de kant van de weg halt hield om zijn mantel te delen met een bedelaar, kunnen wij ook eens stilstaan en rond zien of wij ons licht met anderen kunnen delen.

Buurt opruimactie

klas 8-9

Het feest van Sint Maarten draait om delen en zorgen voor elkaar. Ook Sint Maarten deed dit door zijn officiersmantel doormidden te snijden en de helft aan een bedelaar te geven, een symbool van mededogen. In deze geest kunnen we samen de buurt opruimen. Door zwerfvuil te verzamelen, stimuleren we deze waarden en dragen we bij aan een schonere omgeving. Net als Sint Maarten geven we het goede voorbeeld en maken we samen de wereld een beetje mooier.

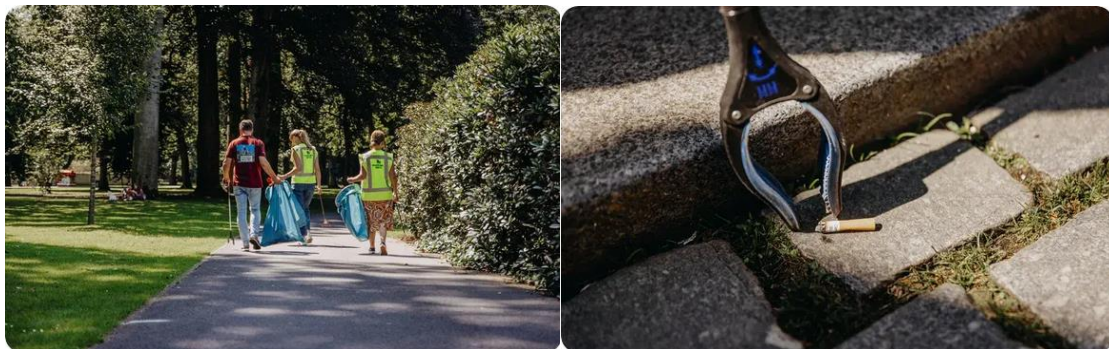
Tijdsduur: 1 á 2 lesuren

Vorbereidingstijd: 60 minuten

Materialen: vuilniszakken, knijpers/grijpers, krabbers, handschoenen, eventueel veiligheidsvestjes

Samen ergens aan bij te kunnen dragen en iets met en voor elkaar te kunnen betekenen geeft een fijn gevoel. We leven in een tijd waarin opruimacties geregeld worden georganiseerd - we kunnen hier makkelijk zelf een duit in het zakje doen.

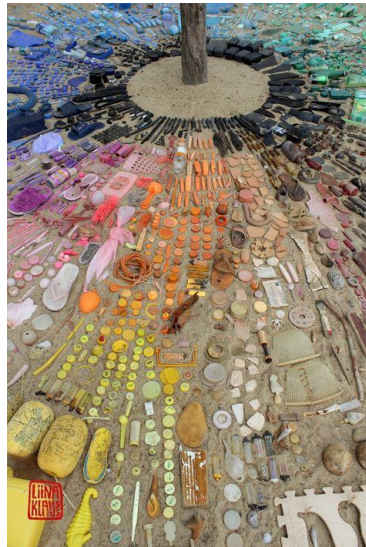
Via [deze website](#) van de Gemeente Breda kun je voor een eenmalige opruimactie zonder contract grijpertjes, hesjes en vuilniszakringen lenen. Via de website van [Supporter van Schoon](#) kun je online aangeven welk gebied je in de buurt gaat schoonmaken. Door dit te doen kun je anderen uitnodigen of inspireren om mee te doen.

Variaties en aanvullingen:

Het kan interessant zijn om met je klas het afval wat je hebt verzameld te analyseren. Tel bijvoorbeeld eens alle sigarettenpeuken bij elkaar op, of bekijk hoeveel statiegeld jullie hebben op kunnen halen met alle blikjes en flesjes die je hebt gevonden. Je krijgt zo meer inzicht in wat er allemaal zomaar op straat wordt gegooid.

Wil je het een stapje hoger tillen, kun je het afval sorteren op kleur en kijken of je er iets kunstzinnigs mee kunt maken. Er zijn heel veel kunstenaars die kunst maken met afval zoals bijvoorbeeld Haagse kunstenares [Carolien Adriaanse](#).

Complimentendag

vanaf klas 8

Het jaarfeest van Sint Maarten is verbonden met het geven en delen. In het late najaar kijken we rond om te zien wie onze hulp kan gebruiken.

Tijdsduur: één dagdeel (3-4 uur)

Vorbereidingstijd: 1 uur

Materialen: leeringbadges met de naam van de school

In deze werkvorm houden we ons bezig met een heel specifieke vorm van geven en delen: complimenten. Een compliment doet een mens goed. Soms vragen mensen om een compliment, maar vaak geven we het uit onszelf. Voor sommigen is het geven van complimenten vanzelfsprekend, anderen moeten er eerst mee oefenen. 'Complimentendag' is een manier om deze vorm van geven samen te oefenen, elkaar op een positieve manier te zien en het gesprek erover te voeren. Niveau, voorbereiding en precieze uitvoering zullen per klas en per jaarlaag verschillen: zie ook 'variaties en aanvullingen'.

Werkvorm

Op 'Complimentendag' gaan we de straat op om mensen een compliment te geven. Dat vraagt om wat voorbereiding. In de eerste plaats is het goed om het gesprek over complimenten in algemene zin te voeren: hoe doen mensen dat? Waarom doen ze dat? Wanneer heb je voor het laatst een compliment gekregen of gegeven? Welke soorten complimenten kennen we? Zijn er ook complimenten die minder geslaagd zijn? Moet je voorzichtig zijn met het geven van complimenten? Hoe reageren mensen op complimenten? Bovenstaande vragen kun je in een klassengesprek ter sprake brengen, in groepjes laten bespreken, of klassikaal in de vorm van stellingen.

In veel gevallen kan het prettig zijn om samen, in de klas, te oefenen met het geven van complimenten. Je kunt ze bijvoorbeeld eerst op laten schrijven, of het zo uit de losse pols proberen. Dat kan in tweetallen, maar ook in kleine groepjes. Wanneer we er klaar voor zijn is het uitdagend om buiten de klas, op straat, in het winkelcentrum of het park.

Opdracht

Geef leerlingen in kleine groepjes (3-4 leerlingen) de opdracht om:

- een aantal complimenten voor te bereiden die je zou kunnen geven. Later kun je complimenten ook improviseren, maar het kan fijn zijn om een kant-en-klaar setje achter de hand te hebben;
- erop uit te gaan om complimenten aan mensen te geven die ze tegenkomen;
- korte aantekeningen te maken van interessante observaties;
- altijd beleefd te blijven en respect te tonen;
- goed op elkaar te passen en bij elkaar te blijven;
- altijd hun badge met de naam van de school te dragen. Leerlingen kunnen desgevraagd uitleggen dat ze met klasgenoten op straat zijn om een opdracht over complimenten uit te voeren.

Na afloop bespreken we onze ervaringen in de klas samen na. Wat hebben we meegemaakt? Wat heeft het ons gebracht of geleerd?

Variaties en aanvullingen:

Zeker voor klas 11 kan het interessant zijn om te kijken naar de wetenschappelijke achtergronden van complimenten. Er is bijvoorbeeld onderzoek gedaan naar de (neuro)biologische achtergrond van het sociale beloningssysteem dat door het ontvangen van complimenten wordt geactiveerd.

Als instap of voorbereiding kan deze reportage geschikt zijn: [Complimenten geven aan vreemden: 'Dit is eng' \(ad.nl\)](#)

Het geven van complimenten aan vreemden is spannend. Denk dus aan een groepssamenstelling die in dat kader helpend is. Voor sommige groepen zal complimenten geven 'in het wild' een brug te ver zijn. In dat geval kunnen andere vormen de moeite waard zijn. Je kunt 'Complimentendag' ook ondernemen binnen de school (klasgenoten, medescholieren, leerkrachten) of thuis (familie en vrienden). Wanneer het geven van een compliment face-to-face niet lukt, kan het ook schriftelijk, op een briefje. Zelfs op straat is dat mogelijk: met stoepkrijt kun je algemene, complimenteuze teksten op straat achterlaten.

Ter verdieping is er over complimenten veel informatie te vinden. Online vinden we op carrièrewebsites bijvoorbeeld allerlei modellen, *do's and don'ts* en *how-to's*. Ook bronnen rond leidinggeven en (bedrijfs)communicatie behandelen het thema complimenten.

In het nabespreken van de ervaringen met het geven van complimenten is het goed om aandacht te geven aan het *ontvangen* van complimenten. Dat is niet voor iedereen even makkelijk. Om op een grappige manier de reacties op straat na te bespreken kun je in de klas onderstaande bingokaart gebruiken. Welk groepje heeft de kaart als eerste vol? Neem de tijd om alle verhalen in de klas te laten klinken.

Complimenten BINGO

Blijde reactie	Vragen om meer	Negatieve reactie	Emotioneel	Bedanken
Negeren	Boze reactie	Bange reactie	Hilarische reactie	Schelden
Verbazing	Afwijzen		Verhaal vertellen	High five
Verwarring	Compliment teruggeven	Nieuwsgierig naar jou	Weglopen	Bezig zijn (telefoon?)
Blijde verrassing	Compliment ontkennen	Romantiek?	Onbegrip	Compliment bevestigen

Een mooie variant voor 'Complimentendag' zien we in deze video van BEAM, de jongerenorganisatie van de EO (Evangelische Omroep) [COMPLIMENTEN GEVEN OP STRAAT! - BEAM #15 \(youtube.com\)](#). Deze variant kunnen leerlingen ook uitvoeren, in de voorbereiding zal dan wat meer aandacht moeten worden besteed aan bijvoorbeeld een schoolbord om de aandacht te trekken en/of de blikken 'telefoonlijn'.

Goede doelen promotie

klas 9-10

Het voorbeeld van Martinus die zijn mantel deelde kan inspireren om het gesprek te voeren over liefdadigheid. Er zijn al veel mensen die zich vrijwillig of beroepsmatig inzetten voor goede doelen. Wie zijn ze en waar zetten ze zich voor in? Hoe doen ze dat?

Tijdsduur: 2 á 3 lesuren

Vorbereidingstijd: 10-20 minuten

Materialen: per tweetal een laptop of ander device. Smartboard of beamer.

In deze werkvorm gaan leerlingen in tweetallen op zoek naar informatie over een goed doel of liefdadigheid. Leerlingen proberen vooraf bepaalde vragen te beantwoorden en stellen zich vervolgens in een korte presentatie (5 minuten) op als ambassadeur voor dat goede doel.

Onderzoeksvragen

- Welke problemen probeert dit goede doel te verlichten of op te lossen?
- Wat is daar voor nodig? Wat wordt er gedaan met ingezameld geld?
- Op welke manieren wordt geld opgehaald?
- Wat gebeurt er nu al? Zijn er successen?
- Op welke manieren wordt aandacht gevraagd voor dit doel?
- Op welke manieren kun je (als leerling) meehelpen?
- Waarom kiezen wij voor het onder de aandacht brengen van juist dit doel?

Variaties en aanvullingen:

In plaats van 'lopende' goede doelen kan het ook interessant zijn om een eenmalige (giro 555)-actie onder de loep te nemen.

Het kan soms goed zijn om als docent een voorbeeld te geven: presenteer een goed doel dat je steunt.

Naar aanleiding van de presentaties kan het de moeite waard zijn om met de klas te bespreken:

- voor welke goede doelen er nog geen actie wordt ondernomen, terwijl dat wel zou moeten;
- waarom sommige mensen 'tegen' goede doelen zijn;
- wat we denken van deze deurstickers:

Het wonderlijke verhaal van Hendrik Meier

klas 8-9

Tijdsduur: 2 lesuren

Vorbereidingstijd: geen

Materialen: Smartboard of beamer. De film The Wonderful Story of Henry Sugar

The Wonderful Story of Henry Sugar is een korte film gebaseerd op een kort verhaal van de Britse schrijver Roald Dahl. De Nederlandse titel is: *Het wonderlijke verhaal van Hendrik Meier*. Henry Sugar is een verwende rijaard, die een boek onder ogen krijgt waarin staat beschreven hoe ene Imdad Khan kon zien, zonder zijn ogen te gebruiken. Wanneer Henry Sugar deze vaardigheid gebruikt om vals te spelen in het casino, vergaart hij een fortuin.

De film is kort genoeg om in één lesuur samen te bekijken. Een volgend lesuur kan gebruikt worden om onderstaande kijkvragen te bespreken.

Kijk- en bespreekvragen

- Volgens de verteller was Henry Sugar 'een rijke man die - net als alle rijke mensen - de drang heeft om nog rijker te worden'. Op welke manieren worden rijke mensen nog rijker?
- Imdad Kahn kon zien zonder zijn ogen te gebruiken. Hoe heeft hij dat geleerd?
- Kun je zelf ook iets bedenken wat je hebt geleerd na jaren oefenen?
- Probeer je zelf ook wel eens te concentreren op één ding? Waarom is dat lastig?
- Waar wilde Henry Sugar zijn kracht op te zien zonder ogen voor gebruiken?
- Wat zou jij doen wanneer je kon zien zonder je ogen?
- Is het minder erg om op een oneerlijke manier geld te winnen van een casino dan van een andere partij?
- Kunnen we ons voorstellen dat Henry Sugar niet echt blij is met zijn winst?
- Hoe lost Henry Sugar dat probleem op?
- Als je geld weggeeft, en je voelt jezelf dan beter, is dat dan egoïstisch?
- John Winston wilde graag dat mensen hoorden over de daden van Henry Sugar. Waarom denk je dat hij dat belangrijk vond?

The Wonderful Story of Henry Sugar

Pompoenen bakken

klas 7-8

Met Sint Maarten komen de thema's delen, samenzijn en warmte in de steeds donkerder wordende dagen aan bod. We vieren het einde van de oogsttijd en het begin van de herfst. Pompoenen zijn een belangrijk symbool voor dit feest! In plaats van ze uit te hollen en te kerven, gaan we met deze werkvorm aan de slag met het maken van kleine zoete pompoentjes.

Tijdsduur: 2 lesuren (blokuur)

Vorbereidingstijd: 60 minuten

Materialen: kooklokaal M1.10, boodschappen volgens benodigdhedenlijst (zie werkblad). De benodigdheden op het recept zijn voldoende voor één groepje leerlingen.

In deze werkvorm nemen we de tijd om met en voor elkaar te koken. Deel de klas op in groepjes van 3-4 leerlingen, zet de benodigdheden klaar en laat de leerlingen zelfstandig aan het werk gaan met het bijbehorende recept.

Variaties en aanvullingen:

De pompoentjes kunnen eventueel dezelfde dag of de volgende dag worden uitgedeeld aan alle klassen tijdens de pauze. Op deze manier wordt het delen - dat zo verbonden is aan Sint Maarten - nog duidelijk voelbaar in de school.

Er zijn soms leerlingen met allergieën. Je kunt je verdiepen in deze [glutenvrije variant](#), maar gepelde mandarijntjes met een stokje en een marsepeinen blaadje zien er ook uit als pompoenen!

NB: gebruik je witte chocolade met kleurstof in plaats van oranje smeltsnoep, laat de chocolade dan niet te heet worden. Dan schift het, wordt het keihard en is het niet meer te gebruiken.

Sint Maarten Pompoen cakepops recept

Benodigheden:

- 1 roomboter cake van 500 gram
- 90 gram zachte roomboter
- 175 gram poedersuiker
- vanille aroma
- 1 1/2 eetlepel warm water
- oranje smeltsnoep
- groen marsepein
- zoute stokjes

Bereidingswijze:

1. Verkruimel de cake tot fijne kruimels.
2. Voeg de boter, de poedersuiker, 1 1/2 eetlepel warm water en een paar druppels vanille extract bij elkaar. Roer dit goed door elkaar met een mixer of een garde tot een romige, zachte crème.
3. Meng de botercrème door de cakekruimels met een lepel of een spatel.
4. Maak gladde bolletjes van dezelfde grootte en leg op een schaal met bakpapier.
5. Maak met een satéprikker geultjes in de bolletjes om zo de vorm van een pompoen na te bootsen.
6. Zet de bolletjes 10 minuten in de vriezer of 30 minuten in de koelkast.
7. Smelt de oranje smeltsnoep au bain marie.
8. Maak ondertussen van het groene marsepein kleine blaadjes.
9. Doop de cake bolletjes in het gesmolten oranje smeltsnoep en leg ze vervolgens terug op het bakpapier om uit te harden.
10. Maak de pompoentjes af met een stukje van een zoute stengel als steeltje en een groen blaadje.

Eet smakelijk!

Rijk vs arm

klas 11-12

Sint Maarten deelde zijn mantel met een arme bedelaar. In deze tijd van het jaar kunnen we nog eens stil staan bij de verschillen tussen arm en rijk. In het maatschappelijke en politieke debat zijn inkomensverschillen en (kansen)ongelijkheid immers ook terugkerende thema's.

Tijdsduur: 1 lesuur

Vorbereidingstijd: 15 minuten

Materialen: evt beamer of smartboard

In deze werkvorm bieden we de leerlingen bronmateriaal over rijkdom, armoede en (inkomens)ongelijkheid aan. Het bronmateriaal staat op 'vraagkaarten'. Op de ene kant staat een vraag, op de andere kant informatie die kan helpen bij het formuleren van een antwoord. We leggen de kaarten met de vraagkant naar boven op de groepstafel. Groepsgenoten dagen elkaar uit om vanuit voorkennis een antwoord te verzinnen op een vraag. Vervolgens bekijkt de groep de informatie op de andere kant en bespreekt de inhoud. Wanneer alle vragen beantwoord zijn kan er een klassengesprek beginnen aan de hand van stellingen over het thema. Daag leerlingen uit om informatie uit het bronmateriaal te gebruiken als onderbouwing in het gesprek of de discussie.

Variaties en aanvullingen:

Natuurlijk is het mogelijk om de vraagkaarten en stellingen aan te passen aan de actualiteit of op een andere manier uit te breiden.

Stellingen kunnen in een klassengesprek behandeld worden, maar dit gedeelte is ook mogelijk binnen het groepje.

Over alle thema's en stellingen uit deze werkvorm is makkelijk aanvullende informatie op te zoeken. Bijvoorbeeld over het basisinkomen.

Vraagkaarten

Wat is het verschil tussen absolute armoede en sociale armoede?

De Verenigde Naties omschrijven **armoede** als “het niet kunnen voorzien in de eerste levensbehoeften”. Veel onderzoeken tonen aan dat in een rijk land als Nederland steeds meer mensen door armoede getroffen worden. We spreken in Nederland over **absolute armoede** als mensen leven onder de lage-inkomensgrens en bv. niet beschikken over (gezond) voedsel, huisvesting, toegang tot gezondheidszorg (bv. een zorgverzekering) of geen mogelijkheden hebben om verder te leren na de verplichte schoolperiode. **Sociale armoede** betekent dat mensen niet mee kunnen doen aan het normale maatschappelijk leven omdat er geen geld is voor een sportclub of vereniging, voor schoolactiviteiten of een uitstapje van de

Wat is het verschil in gemiddeld inkomen tussen mbo-opgeleiden en wo-opgeleiden?

Je opleidingsniveau kan iets zeggen over de hoogte van je loon, maar ook hier spelen sector en leeftijd een rol in de hoogte van het salaris. We bekijken het gemiddeld loon (netto) van 4 opleidingsniveaus:

Gemiddeld salaris vmbo, havo- en vwo-onderbouw en mbo niveau 1: rond de €23.000 netto per jaar.

Gemiddeld salaris havo, vwo of mbo niveau 2, 3 of 4: rond de €29.000 netto per jaar.

Gemiddeld salaris hbo of wo: rond de €37.000 netto per jaar.

Wie is de rijkste persoon ter wereld?

Het Amerikaanse blad Forbes houdt een lijst bij van de rijkste mensen ter wereld. In 2024 waren dat:

Bernard Arnault	\$ 233 miljard	Louis Vuitton
Elon Musk	\$195 miljard	Tesla, Space X
Jeff Bezos	\$194 miljard	Amazon
Mark Zuckerberg	\$177 miljard	Facebook, Meta
Larry Ellison	\$141 miljard	Oracle

Maakt geld gelukkig?

Dat is natuurlijk persoonlijk. Maar onderzoek van Princeton University en University of Pennsylvania (Verenigde Staten) heeft uitgewezen dat een hoger inkomen mensen gemiddeld genomen een gelukkiger gevoel kan geven. Dat effect neemt toe met een hoger inkomen, maar stopt rond een inkomen van \$100.000 (= 91.000 euro). Dat wil zeggen dat de meeste mensen niet gelukkiger worden van méér geld dan \$100.000 per jaar. (bron: Proceedings of the National Academy of Sciences)

Hoe eerlijk is de rijkdom verdeeld?

Het ligt er natuurlijk aan wat je onder 'rijkdom' verstaat, maar tussen 2019 en 2021 kwam 63% van het verdiende geld terecht bij 1% van de wereldbevolking.

In Nederland bezit de rijkste 1% van de bevolking 27,3% van het vermogen. Nederland staat altijd in de top 10 van rijkste landen ter wereld. Als je 46.000 euro per jaar verdient, behoor je tot de rijkste 1% van de wereld, verdien je in Nederland een **modaal** (=gemiddeld) inkomen van 27.500 euro

Wat is een 'basisinkomen'?

Een basisinkomen is een inkomen dat iedereen krijgt, zonder daar iets voor te hoeven doen. Over de hoogte van een basisinkomen is discussie, maar het bedrag van 60% van het gemiddelde inkomen wordt vaak genoemd. Het belangrijkste voordeel van het basisinkomen is volgens voorstanders dat armoede verdwijnt. Andere voordelen zouden zijn dat het mensen stimuleert om werk of een studie te doen die ze echt willen, er geen uitkeringen meer hoeven zijn en iedereen een gelijke kans krijgt. Naast het basisinkomen

Stellingen

Onderstaande stellingen kunnen klassikaal of binnen het groepje worden besproken naar aanleiding van de vraagkaarten:

- Er zou een maximum moeten komen voor de rijkdom die één persoon mag verzamelen;
- Er zou een basisinkomen voor iedereen moeten komen, of je nu werkt of niet;
- Er is in Nederland eigenlijk geen echte armoede;
- Sociale armoede is net zo erg als absolute armoede;
- Als je in Nederland arm bent is dat je eigen schuld;
- De wereld wordt steeds ongelijker;
- Bij ons op school zie je verschillen in rijkdom;
- Armoede is op te lossen;
- Armoede is niet zo'n groot probleem, want geld is eigenlijk niet belangrijk;
- De rijkste mensen ter wereld moeten meer doen tegen armoede;

Sint Nicolaas

5 december

...het gaat er meer om dat je in de aanloop naar Sint Nicolaas met die ander bezig bent, bewust aandacht geeft aan die persoon en hem meeneemt in je gedachten...

Vol verwachting klopt je hart. De tijd van Sint Nicolaas is een tijd van reflectie. Een tijd waarin we de gelegenheid krijgen om elkaar te zien, maar ook een spiegel voor te houden. We geven cadeaus en surprises met aandacht voor de ander waarin humor en spot kunnen worden gebruikt om een boodschap over te brengen.

Op school is het een spannende en drukke tijd. Ken je de persoon op het lootje wat je hebt getrokken wel goed genoeg om er iets voor te kunnen maken? De leerlingen doen hun best om hun klasgenoot te verrassen met een passende surprise en een gedicht. Het is een feest van gezelligheid en plezier waarin ook aandacht ligt voor empathie en sociale vaardigheden.

Masterclass Sint-gedichten

Klas 7-12

In de tijd van Sint Nicolaas hebben we aandacht voor elkaar en zien we elkaar door surprises en gedichten te maken. In een Sinterklaasgedicht lees je meestal over de persoonlijkheidskenmerken of bijzondere gebeurtenissen rondom een persoon- en dat ook nog op rijm. Daarnaast geeft een gedicht de schrijver de kans om de ontvanger een spiegel voor te houden. Maar hoe doe je dat zonder te kwetsen? Met deze werkvorm geef je leerlingen handvatten in het schrijven van een gedicht.

Tijdsduur: 1 lesuur

Vorbereidingstijd: 30 minuten

Materialen: papier en pen, eventueel laptops voor rijmwoordenboek

Een gedicht schrijven kan wat oefening en tijd vergen. Laat de leerlingen tijdens de les oefenen met verschillende stijlen en zinnen. Bespreek de volgende zaken:

Rijm

Bespreek met de leerlingen de vele vormen van rijm en verschillende rijmschema's. Deze [website](#) geeft een goed overzicht. Benadruk dat een Sint gedicht hoeft niet perse vol te staan met volrijm!

Inhoud

Het is fijn om eerst inzichtelijk te maken waar het gedicht allemaal over zou kúnnen gaan. Laat leerlingen opschrijven wat ze allemaal weten over de ontvanger van het gedicht en welk aspect van deze persoon ze graag in het gedicht terug zouden willen laten komen.

- Karaktereigenschappen
- Talenten
- Gedrag op school
- Relaties
- Uiterlijke kenmerken
- Bijzonderheden
- Verbeterpunten

De werking van humor

Bespreek met je klas hoe humor werkt. Wanneer is iets grappig? De [Universiteit Utrecht](#) noemt de volgende punten:

- Als je iets niet verwacht of als iets anders gaat dan normaal. Dus niet zoals het hoort. Met een moeilijk woord heet dat incongruentie.
- Als je er blij van wordt.
- Als het niet te serieus is.
- Een beetje agressief is ook vaak grappig. Je kunt met een grap iemand voor gek zetten of een spiegel voorhouden

Wijs de leerlingen bij humor wel op gevoeligheid. Is iemands verkering net uit? Net zijn been gebroken? Vaak duurt het even voordat iemand hierover een grapje kan verdragen. Hier geldt dan ook: bij twijfel niet doen. Het mag schuren, maar niet tot bloedens toe.

Variaties:

Je kunt leerlingen na deze uitleg zelfstandig aan het werk laten gaan met het gedicht voor de persoon op hun lootje. Als docent kun je rondlopen en meedenken of ondersteunen waar nodig. Wil je de klas eerst nog klassikaal laten oefenen? Geef dan bijvoorbeeld de opdracht om een [limerick](#) te schrijven of geef ze 8 woorden waar ze mee kunnen rijmen en die ze moeten gebruiken in een kort gedicht.

Speeddate

klas 7-12

Sint Nicolaas is de tijd van aandacht hebben voor elkaar. Elkaar echt zien. We vieren het met pepernoten, gedichten en surprises. In je gedicht en surprise laat je altijd iets van de persoonlijkheid van de ontvanger terugkomen. Maar ken je die klasgenoot goed genoeg?

Tijdsduur: 1 á 2 lesuren

Vorbereidingstijd: 20 minuten

Materialen: Een lokaal of andere ruimte met voldoende plek voor voldoende 'zitjes' voor 2 personen.

Door te speeddaten, kun je de persoon van jouw lootje in korte tijd beter leren kennen! Verzin vooraf een aantal vragen met de leerlingen die ze aan elkaar zouden stellen. Geef ze mee dat ze zich niet te opvallend moeten gedragen wanneer de persoon van hun lootje voor ze zit. Het moet natuurlijk wel een verrassing blijven van wie ze straks de surprise en het gedicht zullen ontvangen.

Als alle leerlingen in duo's aan tafel zitten, zet je een wekker van (minimaal) 1 minuut. In die minuut moeten ze elkáár bevraagd hebben. Zorg er dus voor dat de leerlingen zelf ook al hebben nagedacht over hoe ze de vragen zouden beantwoorden. Bekijk van tevoren goed hoeveel leerlingen je hebt en hoe lang je ze met elkaar wilt laten praten. Op basis hiervan kun je bekijken of je één of twee lesuren nodig hebt voor deze werkvorm.

Voorbeeldvragen:

- Wat doe je graag in je vrije tijd?
- Waar ben je naartoe geweest op vakantie?
- Speel je een muziekinstrument?
- Doe je aan sport?
- Heb je verkering?
- Wat heb je voor bijzonders meegemaakt?
- Met welk cadeautje zou je heel blij zijn?

Wie is het?

klas 7-12

In de tijd van Sinterklaas kijken we goed naar de mensen om ons heen. Wie zijn de kinderen met wie ik al sinds de herfst in de klas zit? Met wie gaan wij de wintertijd in? Een aantal routines en (voor)oordelen zijn sinds het begin van het schooljaar al gevormd. Het feest van Sint Nicolaas is een mooie aanleiding om nog eens wat beter naar elkaar te kijken.

Tijdsduur: 1 lesuur

Voorbereidingstijd: 60 minuten

Materialen: prints van fotolijsten (Magister) van de klas (3x per tweetal, uitgesneden). Tafelschermen, of Wie is het?-borden waar kaartjes met de pasfoto's in kunnen.

In deze werkvorm proberen leerlingen door vragen te stellen erachter te komen welke klasgenoot de tegenspeler van de stapel heeft getrokken. Het spel werkt volgens de spelregels van het klassieke Wie is het?-spel, met twee aanpassingen. Ten eerste gebruiken we foto's van klasgenoten in plaats van de afbeeldingen van Bill, Robert, Richard en Susan. Daarnaast is het de uitdaging *geen vragen over het uiterlijk of gender* te stellen, zodat leerlingen gedwongen worden om door te vragen en na te denken over hun klasgenoten.

Variaties en aanvullingen:

Een Wie is het?-spel maken voor 28-30 leerlingen is nogal wat werk. Er zijn twee sets pasfoto's per tweetal nodig (om 'af te strepen'), plus één set op de stapel: dat zijn de personen die geraden moeten worden. Dan is er nog een tafelscherm nodig dat het speelveld van de spelers afschermt. Een alternatief kan zijn om plankjes met ingefreesde snedes te gebruiken, waar de foto's in kunnen staan.

Een eenvoudiger variant is gemakkelijk te realiseren door slechts één stapel foto's per tweetal te gebruiken. Speler 1 neemt dan een foto van de stapel en laat die aan de tegenspeler(s) zien, maar ziet hem zelf niet. Door middel van vragen stellen kan speler 1 er dan achter proberen te komen 'wie hij is'.

Advent

december

...het is wat de natuur voorleeft, dat het stil wordt van binnen om groei voor te bereiden. Het is ook spannend om stil te worden, want wat kom je daar tegen, in de krichten van je ziel?

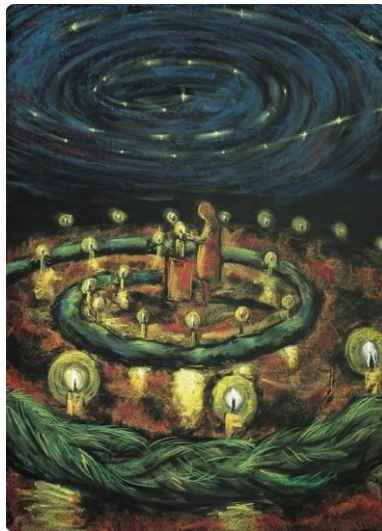
In de donkerste tijd van het jaar vieren we de vier weken van Advent. Het woord advent komt uit het Latijn. Adventus betekent komst, wat verwijst naar de komst van het licht op aarde en de komst van Christus.

Deze tijd draait om donker, stilte en rust. We bereiden ons voor op een nieuwe jaarcyclus en net als de natuur, keren wij zelf ook naar binnen. Vanuit antroposofische traditie zijn de adventsweken opgebouwd naar het beeld van de schepping of het 4-ledig mensbeeld.

De eerste week richten we ons op de mineralenwereld, de tweede week op de plantenwereld, de derde week op de dierenwereld en de laatste week op de mens.

Advent nodigt ons uit om dieper naar binnen te kijken, onszelf te hervinden en ons voor te bereiden op het licht dat komen gaat.

“In het donker zie je minder van elkaar, dan kom je makkelijker bij jezelf”.

Stilte experiment

Klas 7-12

Advent is een tijd van verstillen. We keren meer 'naar binnen' in de donkerste periode van het jaar. Tegelijkertijd is de periode vóór de Kerstvakantie op school een drukke tijd. Hoe richt je je met de klas dan toch op de stilte van de winter, het donker van buiten en het licht in jezelf?

Tijdsduur: 1 lesuur

Vorbereidingstijd: 5 minuten

Materialen: geen

Met deze werkvorm ga je samen met je klas op zoek naar de stilte. De school is - zeker in de drukke decembermaand - een plek waar verstillen een uitdaging kan zijn. Door samen met de klas te oefenen met momenten van stilte en verinnerlijking, kun je gaan onderzoeken wat dit voor invloed heeft op de leerlingen, zowel individueel als in groepsverband.

Uit onderzoek is gebleken dat stilte allerlei voordelen heeft. Zo brengt het rust in je hoofd, maar tegelijkertijd stimuleert stilte ook de aanmaak van cellen in de hippocampus.

Bron: [Psychologie Magazine](#)

Stil zijn is een uitdaging. Zorg er allereerst voor dat je duidelijke afspraken maakt met je klas. Stilte is stilte. Geen gekras van potloden, geen getrommel op tafel, geen geblader in een boek. Niets. Vraag de leerlingen te zitten of eventueel met hun hoofd op hun armen op tafel liggen.

Omdat stilte ook overweldigend kan zijn, is het fijn om klein te beginnen. Zet een wekkertje van een paar minuten. Je kunt je klas voorbereiden op de stilte door vooraf een korte meditatie-oefening te doen zoals hieronder staat beschreven. Laat de leerlingen na het experiment eerst opschrijven hoe ze de stilte hebben ervaren. Wat heeft de stilte met ze gedaan? Wat voelden ze? Waar dachten ze aan? Riep het bepaalde emoties op? Tevredenheid? Irritatie? Heeft het een positieve verandering teweeg gebracht?

Variaties

Het kan heel interessant zijn om met je klas een steeds langere periode van stilte te beleven. Je kunt beginnen met een paar minuten en er iedere mentorles (of iedere dag, bijvoorbeeld in periodetijd) een minuut bij optellen. Zorg dat je nabesprekt wat het teweeg heeft gebracht bij de leerlingen.

Start meditatie. Lees deze meditatie heel rustig en met een zachte stem voor. Pauzeer tussen iedere zin.

Maak het je gemakkelijk. Zoek een fijne zithouding of leg je armen op tafel en laat je hoofd daarop rusten.

We beginnen met onze ogen open en een mooie zachte blik. Ben je bewust van de ruimte om je heen.

Met die zachte blik die je nu hebt halen we een aantal keer diep adem door in te ademen door je neus – en uit te ademen door je mond.

Als je inademt, voel je hoe je longen zich vullen met lucht en je lichaam uitzet.

Als je uitademt, voel je hoe de lucht je longen verlaat en het lichaam zich ontspant.

Nog een laatste keer inademen door je neus - en dit keer als je uitademt door je mond mag je heel rustig je ogen sluiten.

Word je bewust van je lichaam, van het lichaamsgewicht dat drukt op je stoel of je tafel. Word je even bewust van je omgeving zonder rond te kijken.

Maak gebruik van dit moment om te voelen hoe je lichaam voelt. We nemen tegenwoordig nog amper de tijd om te voelen hoe we in ons lichaam zitten.

Dus heb je misschien een zwaar, of een licht gevoel in je lichaam?
Een gevoel van rusteloosheid of kalmte?

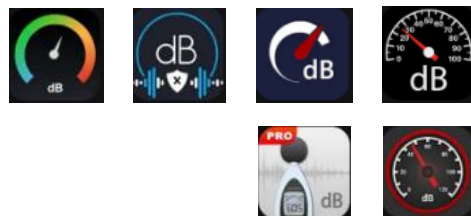
Terwijl je je aandacht op je lichaam richt, word je je wellicht al meer bewust van het gevoel van je ademhaling in je lichaam.

Je hoeft niet op een bepaalde manier adem te halen, laat je lichaam gewoon zijn eigen gang gaan.

We laten de geest tot rust komen en omarmen de stilte.

Stilte meten

klas 7-10

Advent is een tijd van verstillings. We keren meer 'naar binnen' in afwachting van Kerst. Tegelijkertijd is de periode vóór de Kerstvakantie op school een drukke tijd. Hoe richt je je met de klas dan toch op de stilte van de winter, het rustig wachten tijdens de Advent?

Tijdsduur: 1 lesuur

Vorbereidingstijd: 10 minuten

Materialen: mobiele telefoon, decibelmeter-app

Stilte is soms lastig voor de kinderen. Tijdens de les is het vaak een voorwaarde, maar zet een klas kinderen bij elkaar, dan hoor je dat het bijna nooit stil is. Voor sommigen is stilte ongemakkelijk, anderen kunnen er echt van genieten. Deze werkvorm kan helpen om kinderen bewuster te maken van stilte en geluid in hun schoolomgeving. Met decibel meters (eenvoudige, gratis app op de smartphone) gaan leerlingen (evt in tweetallen of kleine groepjes) de klas en de school door om metingen te doen.

Opdracht

Doe tenminste acht verschillende dB-metingen in de school. Noteer het aantal decibels en de omgeving (bijvoorbeeld: aula, drukke gymzaal, klas tijdens proefwerk, klas tijdens mentorles, het toilet). Waar is het meeste geluid? Waarover ben je verbaasd? Waar vind jij het geluidsniveau het prettigst? Waar is het het stilst? Kun je een plek vinden met 0dB?

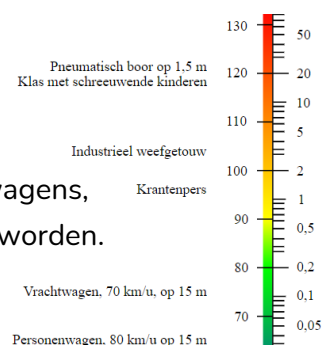
Variaties en aanvullingen:

Decibels (dB) worden uitgezet op een logaritmische schaal. Dat betekent kort gezegd dat iedere 3dB een verdubbeling van het geluid is.

Om het 'geluidlandschap' van de school inzichtelijker te maken en de bevindingen van de kinderen verder te verwerken kan het leuk zijn om een schaal te maken (zie afbeelding hieronder) waarin het aantal dB wordt afgezet tegen beschrijvingen met woorden (of tekeningen/icoontjes/symbolen).

Bij het gebruik van gratis dB-apps kan het goed zijn om samen met de leerlingen de (cookie-)instellingen te bekijken en evt aan te passen.

Je kunt de benadrukken dat leerlingen de app na gebruik ook gewoon kunnen verwijderen. Ook het gebied rond de school (bouwlocaties, vrachtwagens, blaffende honden, drukke speelplaatsen) kan bij het experiment betrokken worden.

Tik Tak Boem!

klas 7-12

Advent is een tijd van verstillings. Maar niet met deze werkvorm! Zijn jullie toe aan wat meer actie, maar wil je tegelijkertijd de aandacht richten op de Adventstijd en de komende feestdagen? Dan is deze werkvorm de moeite waard.

Tijdsduur: 1 lesuur

Vorbereidingstijd: 10 minuten

Materialen: 1 spel Tik Tak Boem per 4-5 leerlingen. Spelregels over de toegestane woorden.

In deze werkvorm gebruik je een populair partyspel om de aandacht te richten op de Adventstijd en de komende feestdagen. En om samen veel plezier te hebben, natuurlijk. Tik Tak Boem is een woordspel waarbij spelers woorden moeten bedenken met een opgelegde lettergreep. De dobbelsteen bepaalt waar de lettergreep in het woord moet komen: aan het begin (tik), het einde (tak) of overal (boem). Leerlingen moeten zo snel mogelijk een woord bedenken dat voldoet aan de regels en de bom doorgeven voordat de timer afaat. Als je de bom in handen hebt wanneer hij afaat, ben je af. De regels voor de toegestane woorden bepaal je zelf. Daarom is het spel prima te gebruiken binnen een bepaald thema, zoals Advent.

Variaties en aanvullingen:

Een regel kan zijn: 'alleen woorden die met Kerst te maken hebben', of: 'alleen dingen die je in de vakantie gaat doen', of: 'alleen dingen die met de winter te maken hebben', of: 'alleen dingen die je elkaar kunt wensen voor de feestdagen'.

De dobbelsteen die bepaalt waar in het woord de opgelegde lettergreep komt, kun je weglaten. Dat kan prettig zijn omdat de poule van woorden waaruit geput kan worden door de extra regel al kleiner is geworden.

Ook de kaarten die een opgelegde lettergreep geven zijn op die manier weg te laten als dat beter werkt.

Traditie bingo

Klas 7-12

De decembermaand staat bol van tradities en gebruiken. Toch zien deze er voor iedere familie of gezin anders uit. Inventariseer samen met je klas welke tradities of gebruiken zij hebben in deze kerst- en Adventstijd en verwerk deze in een heuse Traditie Bingo!

Tijdsduur: 1 á 2 uren

Vorbereidingstijd: 30 minuten

Materialen: les 1: schrijfmateriaal en -gerei.

les 2: uitgeprinte Bingo-kaarten, eventueel kleine prijsjes voor de winnaars.

Tijdens het eerste lesuur kun je met je klas het gesprek aangaan over tradities en gebruiken. Hoe wordt kerst bij de leerlingen thuis gevierd? Wat zijn de leuke en minder leuke dingen die naar voren komen in deze tijd? Welk beeld wordt er in films of verhalen geschetst van de kerst- en adventstijd en is dat ook hoe hij door de leerlingen beleefd wordt?

Laat leerlingen een aantal gebruiken of tradities uit hun gezin of familie opschrijven. Door dit daarna te delen, kan er worden ontdekt of anderen dezelfde of juist heel andere tradities hebben.

De docent inventariseert alle tradities en gebruiken en verwerkt deze in bingokaarten. Er zijn verschillende websites die je hiervoor kunt gebruiken.. De website <https://myfreebingocards.com/occasions/christmas/edit> is een fijne site waar je waar je (tot 30 stuks) gratis bingokaarten-formats kunt invullen en maken.

De docent zorgt voor een bingokaart voor iedere leerling met daarop een verzameling van de tradities die naar voren zijn gekomen. Zorg ervoor dat alle tradities los op een klein papiertje zijn geschreven, vouw deze op en doe ze in een schaal of hoed. Grabbel hierin en haal er á la bingo steeds een traditie uit. Speel eerst voor 1 rij, daarna voor 2 rijen en tot slot voor een volle kaart. Prijsjes voor de winnaars kan een leuke toevoeging zijn.

Sint Jan

24 juni

...We zoeken de roes van de warmte, het buiten zijn, het uitgelaten zijn. We hebben een wens, iets dat vrucht mag worden. Het is een toekomstgericht feest...

Aan het einde van het schooljaar vieren we het feest van Sint Jan. Rond de naamdag van Johannes de Doper valt ook de langste dag van het jaar. De natuur staat in volle bloei en de zomer is nu echt begonnen.

Zoals Johannes de Doper door zijn werk een nieuwe religie voorbereidde, zo zien we ook in de natuur dat de planten vrucht gaan dragen. Wij mensen nemen de tijd om op de lange zomeravonden bij elkaar te zijn. Op school kijken we terug op het afgelopen jaar en maken we al plannen voor het nieuwe. We bedenken wat we achter ons willen laten en waar we nog aan willen werken in de toekomst. Deze overgangen worden zichtbaar en voelbaar wanneer we samen over het louterende, vrolijke Sint Jansvuur springen.

De vuurkrant

klas 7-12

Het Sint Jansfeest is een gelegenheid om stil te staan bij het afgelopen schooljaar, vriendschappen te vieren en ons voor te bereiden op de zomervakantie. Door samen terug te kijken op het schooljaar, versterken we de onderlinge band en creëren we mooie herinneringen die ons nog lang zullen bijblijven.

Tijdsduur: 2 á 3 uren

Vorbereidingstijd: 10-20 minuten

Materialen: per groepje een laptop, een groot (A2) vel, knutselmateriaal

In deze werkvorm maken de leerlingen een muurkrant waarin ze terugblikken op het afgelopen schooljaar. De klas kan verdeeld worden in groepjes van 3 á 4 leerlingen. Ieder groepje kiest een ander onderwerp waar op wordt teruggeblikt. Er kan gekozen worden uit de volgende onderwerpen:

- Schoolfeesten en vieringen
- De werkweek en/of excursies
- Sportevenementen en -prestaties
- Creatieve projecten (kunst, muziek, drama)
- Vriendschappen en klasdynamiek
- Belangrijke lessen en leerervaringen
- Toetsweek en studeerstrategieën

Bij het werken aan de muurkrant is het fijn wanneer elk groepslid een specifieke rol krijgt toegewezen. Dit zorgt voor een gestructureerde samenwerking en het efficiënt uitvoeren van de taken.

- **Projectleider:** zorgt voor de algehele coördinatie van het groepje en dat iedereen zijn/haar taak begrijpt en op tijd uitvoert. Houdt de planning in de gaten en zorgt dat deadlines worden gehaald.
- **Schrijver/Tekstverwerker:** zorgt ervoor dat de inhoud duidelijk en goed geschreven is. Verzamelt informatie en verwerkt deze in begrijpelijke en interessante teksten.
- **Ontwerper/Vormgever:** maakt tekeningen of kiest en plakt afbeeldingen. Zorgt voor een aantrekkelijke en overzichtelijke lay-out.
- **Onderzoeker/Verzamelaar:** zorgt ervoor dat de informatie correct en bruikbaar is. Zoekt naar relevante foto's, knipsels, en andere bronnen.

Variaties en aanvullingen

Het maken van een fysieke muurkrant geeft veel ruimte voor creativiteit. De leerlingen kunnen naar hartelust plakken, knippen, tekenen en knutselen. Toch kan het ook leuk zijn om een digitale muurkrant te maken die met de klas (en eventueel ouders) kan worden gedeeld aan het eind van het jaar.

Het vuur in de muziek

klas 7-12

Het vreugdevuur van Sint Jan is niet alleen heel gezellig, mensen dichten er in vroeger tijden al bijzondere krachten aan toe. Springen over het vuur zou voor geluk en voorspoed zorgen en ook de reinigende werking van het vuur hoort bij het feest van Sint Jan. Vuur heeft in onze cultuur veel betekenissen.

Tijdsduur: 1 á 2 uren

Vorbereidingstijd: 20 minuten

Materialen: digitaal schoolbord met audio en internet

In deze werkvorm onderzoek je met de klas de betekenissen van het fenomeen vuur in de muziek. Leerlingen gaan zelf op zoek naar een liedje waarin vuur een rol speelt. Je kunt de leerling vragen om de betekenis van het vuur in dit lied te onderzoeken. De leerlingen kunnen hierover voor de klas iets vertellen. Het is ook leuk om (een gedeelte van) het gekozen samen te beluisteren en te bekijken. Leerlingen delen op deze manier hun muzieksmaak met elkaar, oefenen met het zoeken van betekenis in liedteksten en met het presenteren voor de klas.

Alle betekenissen van het vuur: liefde, passie, chaos, gevaar, warmte, licht, etc kunnen in deze Sint Janstijd onder de aandacht komen.

Variaties en aanvullingen:

Er zijn verschillende websites (waaronder wikipedia) waar mensen de betekenis van een liedje uitleggen. Je hoeft het daar trouwens niet altijd mee eens te zijn. Deze websites kunnen leerlingen gebruiken.

Je kunt deze werkvorm ook toepassen op andere kunstvormen dan muziek. Beeldende kunst en poëzie kunnen bijvoorbeeld ook geschikt zijn.

Vuur in onze muziek - werkblad

Er zijn ontzettend veel liedjes waarin vuur, vlammen en brand een rol spelen. Waarom is dat eigenlijk zo? Wat willen mensen met die liedjes zeggen? En wat voor soort muziek past daarbij? In deze opdracht gaan we dat eerst alleen en later met de rest van de klas onderzoeken.

Opdracht

- 1 Zoek een liedje waarin vuur een rol speelt. Dat kan Nederlandstalig, in het Engels of in een andere taal zijn. Het kan een liedje zijn dat je al kent, of juist een nieuw liedje dat je hebt opgezocht. Pop, klassiek, metal, hiphop, classic rock, dance: alles mag.
- 2 Zoek de songtekst van het liedje op en kopieer het naar een apart document (of schrijf het over in je schrift, in ieder geval de coupletten over vuur).
- 3 Beantwoord nu de volgende vragen:
 - Wie is de artiest?
 - Wanneer is het liedje uitgebracht?
 - Waar gaat het liedje volgens jou over?
 - Wat heeft dat volgens jou met vuur te maken?
 - Is er een video bij het liedje? Speelt het vuur daarin ook een rol? Geef een korte beschrijving.
- 4 Zorg dat je de antwoorden netjes bij elkaar hebt en in een (heel korte) presentatie aan je klas en je docent over kan brengen.

Hoog laait het vuur!

klas 7-8

Vuur hoort bij het feest van Sint Jan. De traditie van het vuurspringen in de tijd van de zonnewende symboliseert het afscheid nemen van het oude en het begin van iets nieuws. Daarnaast lenen de lange zomernachten zich uitstekend voor een gezellig samenzijn buiten, met een laaiend kampvuur.

Tijdsduur: 1 á 2 lesuren

Vorbereidingstijd: 30 minuten

Materialen: afhankelijk van de initiatieven van de leerlingen bijvoorbeeld staalwol en 9V batterijen, vuursteen en pyriet of slagijzer, houten vuurboog, vergrootglas, tondel. Het is goed om blusmateriaal bij de hand te hebben.

In deze werkvorm staan we letterlijk dicht bij het vuur. Leerlingen maken zelf vuur, *zonder aansteker of lucifers*. Mensen gebruiken al 1 miljoen jaar vuur en archeologische vondsten tonen aan dat ze ongeveer 400.000 jaar geleden de vaardigheid ontwikkelden om het zelf te maken. In de voorbereiding kan gesproken worden over deze geschiedenis. Vervolgens krijgen de leerlingen de opdracht om hun vuurtje voor te bereiden. Welke technieken zijn er en welke zou je willen of kunnen uitproberen? Leerlingen werken in tweetallen. Een voorbeeld-opdracht is hier bijgevoegd. Veiligheid staat altijd voorop: zorg voor een veilige werkplek buiten, zorg voor blusmateriaal en laat leerlingen pas van start gaan wanneer ze een plan en bruikbare materialen hebben.

Zelf vuur maken

zonder lucifers of aansteker

In deze opdracht ga je een proef voorbereiden over het zelf maken van vuur **zonder aansteker of lucifers**. De proef voeren we op school onder begeleiding van je docent uit.

Vorbereiding

1. Zoek met je tweetal (online) naar verschillende manieren om vuur te maken zonder aansteker of lucifers.
2. Kies nu één manier om vuur te maken zonder aansteker of lucifers die je zelf zou willen en kunnen uitproberen. Dat hoeft niet per sé één van de manieren zijn die je al hebt gevonden, maar dat mag wel.
3. Noteer de materialen die je nodig hebt en neem ze mee naar school.

AFSPRAKEN

1. Je werkt in tweetallen;
2. Je werkt veilig;
3. Je werkt buiten;
4. Je zorgt zelf voor de materialen;
5. Je gaat pas van start op het moment dat je plan door de docent is goedgekeurd;
6. Het gaat er bij deze opdracht om het vuur brandend te krijgen. Wanneer dat is gelukt, doof je het vuur.

Kerfstokken maken

klas 7-8

De tijd van Sint Jan draait niet alleen om het vieren van de zomer en de langste dag, maar de zonnewende symboliseert ook het afscheid nemen van het oude en het begin van iets nieuws. Wat laat je achter? Wat neem je graag mee? Wat geef je terug aan het vuur? Maak met je klas kerfstokken waar de leerlingen vorm kunnen geven aan wat hen niet meer dient.

Tijdsduur: 1 á 2 lesuren

Vorbereidingstijd: 30 minuten

Materialen: stok, zakmes (van leerlingen), gekleurd touw (katoen), papier en schrijfgerei

In deze werkvorm ga je met je klas aan de slag om een kerfstok te maken, ter voorbereiding op het Sint Jansfeest.

Leerlingen moeten zelf zorgen voor een zakmes. Vraag vooraf aan ouders of zij hun kind een zakmes mee naar school willen geven op die dag en zorg ervoor dat zowel thuis als op school wordt benadrukt dat dit geen speelgoed is en hier verantwoordelijk mee om moet worden gegaan.

Je kunt beginnen met een wandeling in de buurt waarbij je leerlingen stokken laat zoeken. Het grasveld tegenover de school en de heuvels bij het speeltuintje zijn daarvoor erg geschikt. Laat de leerlingen daarna buiten werken aan het vellen en kerven van hun stokken. Het gekleurde touw kan ook gebruikt worden om de kerfstok te versieren.

Laat leerlingen vervolgens nadenken over wat zij willen meenemen, willen voortzetten en achter zich willen laten. Dit kan op een briefje worden geschreven en aan de stok worden vastgemaakt.

Tijdens de schoolbrede Sint Jansviering kunnen de kinderen hun kerfstok in het vuur gooien en er vervolgens overheen springen.

Sint Jan's Bioblitz

klas 9 - 11

Sint Jan is de tijd van midzomer. De natuur is op het hoogtepunt van haar jaarlijkse cyclus: alles groeit en bloeit, fladdert en zoemt. Het is de tijd om lekker samen buiten te zijn en aandacht te hebben voor de schoonheid van al wat leeft. En dat kun je soms op onverwachte plekken vinden...

Tijdsduur: 2 á 3 lesuren

Vorbereidingstijd: 30 minuten

Materialen: mobiele telefoon, determinatie-app, stoepkrijt, evt poster stoepplantjes en verzamelkaart stoepplantjes.

Tijdens een bioblitz worden binnen een bepaalde tijd in een bepaald gebied zoveel mogelijk soorten (dieren, planten, insecten, schimmels) gezocht. Het kan voor biologen of ecologen een manier zijn om snel inzicht te krijgen in de stand van zaken in dat gebied. De inventarisatie kan goed door meerdere mensen tegelijk gedaan worden. Deze werkvorm is gebaseerd op het stoepplantjesonderzoek van de Hortus Botanicus Leiden. Bekijk vooraf de website ([Stoepplantjes | Hortus Leiden](#)).

In deze werkvorm doe je geen 'echte' bioblitz, maar kun je wel met de klas naar buiten om de (stads-)natuur rond de school onder de loep te nemen. Alle plantjes die als vanzelf op straat tussen stoeptegels, onder lantaarnpalen en tegen muren groeien kun je onkruid noemen, maar stoepplantjes is een vriendelijker woord.

In de voorbereiding kun je de aandacht vestigen op de bloeiende natuur in deze tijd van het jaar. Je introduceert het concept bioblitz en/of stoepplantjes. Je kunt voorbeelden geven door alvast een aantal foto's te laten zien van stoepplantjes die je zelf bent tegengekomen op weg naar school. Je kunt laten zien hoe de determinatie in zijn werk gaat: via de herkenningskaart of een herkennings-app.

Aansluitend, of in een volgend mentoruur zou je er met de klas op uit kunnen gaan om zoveel mogelijk verschillende stoepplantjes te vinden. Leerlingen kunnen in tweetallen of kleine groepjes de wijk ingaan en de herkenningskaart of een determinatie-app gebruiken. Het is leuk om met stoepkrijt de namen van de plantjes erbij te schrijven, maar dat hoeft natuurlijk niet. Wie verzamelt de meeste verschillende soorten? Wie vindt een zeldzame soort?

Gratis determinatie-apps:

OBS Identify

PlantNet

Picture This

Variaties en aanvullingen:

Deze werkvorm kun je ook aanpassen door in plaats van stoepplantjes bijvoorbeeld insecten of vogels als onderwerp te nemen.

Bij klassen 10 of 11 thema kan deze werkvorm aanleiding geven tot een gesprek over burgerwetenschap / citizen science. Wat is dat? Waarom is het belangrijk? Zijn er andere voorbeelden bekend?

Hoewel de meeste mensen er niet naar omkijken zijn stoepplantjes zijn vaak ook erg mooi. De meeste komen algemeen voor en mag je best plukken. Je zou er bloemenkransen van kunnen maken voor de Sint Jansviering.

We gebruiken de term 'stoepplanten' in plaats van 'onkruid'. Dit kun je aangrijpen om met de leerlingen een gesprek te voeren over het gebruik van bepaalde woorden en de veranderingen in het gebruik van die woorden. Zijn er meer woorden die je misschien zou kunnen vervangen? Waarom is dat? Wat is het verschil tussen die woorden?

Stoepplantjes verzamelkaart

Welke stoepplantjes ben je tegen gekomen? Schrijf ze hier op.

Naam:
Locatie:
Datum:

Naam:
Locatie:
Datum:

Naam:
Locatie:
Datum:

Naam:
Locatie:
Datum:

Naam:
Locatie:
Datum:

Naam:
Locatie:
Datum:

Naam:
Locatie:
Datum:

Naam:
Locatie:
Datum:

Contact hortus@hortus.leidenuniv.nl

Stoeplantjes

Bijlage: Voorbeeld traditie bingo

Voorbeeld van een traditie bingo gemaakt met

<https://myfreebingocards.com/occasions/christmas/edit>:

Bingo Caller's Card

Use your Bingo Caller's Card to call the bingo and keep track of which words you have already called.

Print two copies of the caller's card. Cut one copy up, fold the squares in half, and put them in a hat. To call the bingo, pull a square out of the hat, unfold it and read it out.

When you have called a word/number, tick it off on the second copy of the caller's card. You can use the second copy of the caller's card to check if a player has a winning card during a game.

Er is thuis ruzie over het kerstdiner	Je draagt een foute kersttrui	Je kijkt Home Alone I, II of III	Er is wéér een kerstbal kapot gefallen	Familie en vrienden komen op bezoek	De kerststal is weer van zolder gehaald
Iemand draagt een kledingstuk met glitters	Je hebt al een paar keer geprobeerd om te voelen wat er in het pakje onder de kerstboom zit met jouw naam erop	Je hebt geen idee welke dag of datum het is	Je bent chagerijngig van al die kerstliedjes op de radio	Dit is vandaag de vierde keer dat je ruzie hebt met je broer(tje/zus(je))	Kijken naar het kerstspel van de onderbouw
Je doet spelletjes maar die ene persoon uit je familie kan niet tegen z'n verlies	Wie wil er nog warme chocolademelk?	Je wil nooit meer de zin "All I want for Christmas is you" horen	Er brand een knisperend haardvuur		

Bingo Card ID 001

TRADITIE BINGO

Er brand een knisperend haardvuur	Familie en vrienden komen op bezoek	Je kijkt Home Alone I, II of III	Wie wil er nog warme chocolademelk?
Je hebt al een paar keer geprobeerd om te voelen wat er in het pakje onder de kerstboom zit met jouw naam erop	Kijken naar het kerstspel van de onderbouw	Er is wéér een kerstbal kapot gevallen	Dit is vandaag de vierde keer dat je ruzie hebt met je broer(tje/zus(je))
Iemand draagt een kledingstuk met glitters	Je doet spelletjes maar die ene persoon uit je familie kan niet tegen z'n verlies	De kerststal is weer van zolder gehaald	Je hebt geen idee welke dag of datum het is
Je bent chagerijng van al die kerstliedjes op de radio	Je draagt een foute kersttrui	Er is thuis ruzie over het kerstdiner	Je wil nooit meer de zin "All I want for Christmas is you" horen

myfreebingocards.com

Bingo Card ID 002

TRADITIE BINGO

Je wil nooit meer de zin "All I want for Christmas is you" horen	Je doet spelletjes maar die ene persoon uit je familie kan niet tegen z'n verlies	Je hebt al een paar keer geprobeerd om te voelen wat er in het pakje onder de kerstboom zit met jouw naam erop	Iemand draagt een kledingstuk met glitters
Familie en vrienden komen op bezoek	Er is thuis ruzie over het kerstdiner	Je draagt een foute kersttrui	Dit is vandaag de vierde keer dat je ruzie hebt met je broer(tje/zus(je))
Er brand een knisperend haardvuur	Er is wéér een kerstbal kapot gevallen	Je hebt geen idee welke dag of datum het is	De kerststal is weer van zolder gehaald
Je bent chagerijng van al die kerstliedjes op de radio	Je kijkt Home Alone I, II of III	Wie wil er nog warme chocolademelk?	Kijken naar het kerstspel van de onderbouw

myfreebingocards.com

Bingo Card ID 003

TRADITIE BINGO

Kijken naar het kerstspel van de onderbouw	Je draagt een foute kersttrui	Je hebt geen idee welke dag of datum het is	Familie en vrienden komen op bezoek
Er brand een knisperend haardvuur	Iemand draagt een kledingstuk met glitters	Je wil nooit meer de zin "All I want for Christmas is you" horen	Dit is vandaag de vierde keer dat je ruzie hebt met je broer(tje/zus(je))
Je bent chagerijng van al die kerstliedjes op de radio	De kerststal is weer van zolder gehaald	Je doet spelletjes maar die ene persoon uit je familie kan niet tegen z'n verlies	Wie wil er nog warme chocolademelk?
Je kijkt Home Alone I, II of III	Er is thuis ruzie over het kerstdiner	Er is wéér een kerstbal kapot gevallen	Je hebt al een paar keer geprobeerd om te voelen wat er in het pakje onder de kerstboom zit met jouw naam erop

myfreebingocards.com

Bingo Card ID 004

TRADITIE BINGO

Je kijkt Home Alone I, II of III	Er is wéér een kerstbal kapot gevallen	Je wil nooit meer de zin "All I want for Christmas is you" horen	Dit is vandaag de vierde keer dat je ruzie hebt met je broer(tje/zus(je))
Kijken naar het kerstspel van de onderbouw	Wie wil er nog warme chocolademelk?	Iemand draagt een kledingstuk met glitters	Er is thuis ruzie over het kerstdiner
Familie en vrienden komen op bezoek	Je doet spelletjes maar die ene persoon uit je familie kan niet tegen z'n verlies	Je draagt een foute kersttrui	Je hebt al een paar keer geprobeerd om te voelen wat er in het pakje onder de kerstboom zit met jouw naam erop
Er brand een knisperend haardvuur	De kerststal is weer van zolder gehaald	Je hebt geen idee welke dag of datum het is	Je bent chagerijng van al die kerstliedjes op de radio

myfreebingocards.com

Bingo Card ID 005

TRADITIE BINGO

Je kijkt Home Alone I, II of III	Er is wéér een kerstbal kapot gevallen	De kerststal is weer van zolder gehaald	Iemand draagt een kledingstuk met glitters
Je doet spelletjes maar die ene persoon uit je familie kan niet tegen z'n verlies	Dit is vandaag de vierde keer dat je ruzie hebt met je broer(tje)zus(je)	Er brand een knisperend haardvuur	Je hebt al een paar keer geprobeerd om te voelen wat er in het pakje onder de kerstboom zit met jouw naam erop
Je hebt geen idee welke dag of datum het is	Er is thuis ruzie over het kerstdiner	Familie en vrienden komen op bezoek	Je draagt een foute kersttrui
Kijken naar het kerstspel van de onderbouw	Je bent chagerijng van al die kerstliedjes op de radio	Je wil nooit meer de zin "All I want for Christmas is you" horen	Wie wil er nog warme chocolademelk?

myfreebingocards.com

Bingo Card ID 006

TRADITIE BINGO

Je kijkt Home Alone I, II of III	Er brand een knisperend haardvuur	Er is thuis ruzie over het kerstdiner	Familie en vrienden komen op bezoek
Iemand draagt een kledingstuk met glitters	Je wil nooit meer de zin "All I want for Christmas is you" horen	Kijken naar het kerstspel van de onderbouw	De kerststal is weer van zolder gehaald
Je hebt geen idee welke dag of datum het is	Wie wil er nog warme chocolademelk?	Je doet spelletjes maar die ene persoon uit je familie kan niet tegen z'n verlies	Er is wéér een kerstbal kapot gevallen
Je draagt een foute kersttrui	Je hebt al een paar keer geprobeerd om te voelen wat er in het pakje onder de kerstboom zit met jouw naam erop	Dit is vandaag de vierde keer dat je ruzie hebt met je broer(tje)zus(je)	Je bent chagerijng van al die kerstliedjes op de radio

myfreebingocards.com

Bingo Card ID 007

TRADITIE BINGO

Er is thuis ruzie over het kerstdiner	Wie wil er nog warme chocolademelk?	Je bent chagerijng van al die kerstliedjes op de radio	Familie en vrienden komen op bezoek
Je hebt geen idee welke dag of datum het is	Dit is vandaag de vierde keer dat je ruzie hebt met je broer(tje)zus(je)	Iemand draagt een kledingstuk met glitters	Je hebt al een paar keer geprobeerd om te voelen wat er in het pakje onder de kerstboom zit met jouw naam erop
Kijken naar het kerstspel van de onderbouw	Je kijkt Home Alone I, II of III	Je draagt een foute kersttrui	Je wil nooit meer de zin "All I want for Christmas is you" horen
De kerststal is weer van zolder gehaald	Er brand een knisperend haardvuur	Er is wéér een kerstbal kapot gevallen	Je doet spelletjes maar die ene persoon uit je familie kan niet tegen z'n verlies

myfreebingocards.com

Bingo Card ID 008

TRADITIE BINGO

Je hebt al een paar keer geprobeerd om te voelen wat er in het pakje onder de kerstboom zit met jouw naam erop	Je doet spelletjes maar die ene persoon uit je familie kan niet tegen z'n verlies	De kerststal is weer van zolder gehaald	Er is thuis ruzie over het kerstdiner
Dit is vandaag de vierde keer dat je ruzie hebt met je broer(tje)zus(je)	Je kijkt Home Alone I, II of III	Er is wéér een kerstbal kapot gevallen	Kijken naar het kerstspel van de onderbouw
Er brand een knisperend haardvuur	Familie en vrienden komen op bezoek	Iemand draagt een kledingstuk met glitters	Je hebt geen idee welke dag of datum het is
Wie wil er nog warme chocolademelk?	Je bent chagerijng van al die kerstliedjes op de radio	Je draagt een foute kersttrui	Je wil nooit meer de zin "All I want for Christmas is you" horen

myfreebingocards.com

Bingo Card ID 009

TRADITIE BINGO

Je doet spelletjes maar die ene persoon uit je familie kan niet tegen z'n verlies	Je draagt een foute kersttrui	Je wil nooit meer de zin "All I want for Christmas is you" horen	Dit is vandaag de vierde keer dat je ruzie hebt met je broer(tje)zus(je)
Er is wéér een kerstbal kapot gevallen	Familie en vrienden komen op bezoek	Je hebt geen idee welke dag of datum het is	Je kijkt Home Alone I, II of III
Kijken naar het kerstspel van de onderbouw	Iemand draagt een kledingstuk met glitters	Je bent chagerijng van al die kerstliedjes op de radio	Er is thuis ruzie over het kerstdiner
Wie wil er nog warme chocolademelk?	Je hebt al een paar keer geprobeerd om te voelen wat er in het pakje onder de kerstboom zit met jouw naam erop	De kerststal is weer van zolder gehaald	Er brand een knisperend haardvuur

myfreebingocards.com

Bingo Card ID 010

TRADITIE BINGO

Wie wil er nog warme chocolademelk?	Er brand een knisperend haardvuur	Er is thuis ruzie over het kerstdiner	Je bent chagerijng van al die kerstliedjes op de radio
Iemand draagt een kledingstuk met glitters	Dit is vandaag de vierde keer dat je ruzie hebt met je broer(tje)zus(je)	De kerststal is weer van zolder gehaald	Je wil nooit meer de zin "All I want for Christmas is you" horen
Je draagt een foute kersttrui	Je hebt geen idee welke dag of datum het is	Je kijkt Home Alone I, II of III	Er is wéér een kerstbal kapot gevallen
Je hebt al een paar keer geprobeerd om te voelen wat er in het pakje onder de kerstboom zit met jouw naam erop	Familie en vrienden komen op bezoek	Je doet spelletjes maar die ene persoon uit je familie kan niet tegen z'n verlies	Kijken naar het kerstspel van de onderbouw

myfreebingocards.com

Bingo Card ID 011

TRADITIE BINGO

Er brand een knisperend haardvuur	Dit is vandaag de vierde keer dat je ruzie hebt met je broer(tje)zus(je)	Familie en vrienden komen op bezoek	Kijken naar het kerstspel van de onderbouw
Je doet spelletjes maar die ene persoon uit je familie kan niet tegen z'n verlies	Je bent chagerijng van al die kerstliedjes op de radio	Je kijkt Home Alone I, II of III	Je wil nooit meer de zin "All I want for Christmas is you" horen
Je hebt geen idee welke dag of datum het is	Wie wil er nog warme chocolademelk?	Er is thuis ruzie over het kerstdiner	De kerststal is weer van zolder gehaald
Er is wéér een kerstbal kapot gevallen	Iemand draagt een kledingstuk met glitters	Je hebt al een paar keer geprobeerd om te voelen wat er in het pakje onder de kerstboom zit met jouw naam erop	Je draagt een foute kersttrui

myfreebingocards.com

Bingo Card ID 012

TRADITIE BINGO

Kijken naar het kerstspel van de onderbouw	Je bent chagerijng van al die kerstliedjes op de radio	Iemand draagt een kledingstuk met glitters	Er brand een knisperend haardvuur
Je draagt een foute kersttrui	Je wil nooit meer de zin "All I want for Christmas is you" horen	Je hebt al een paar keer geprobeerd om te voelen wat er in het pakje onder de kerstboom zit met jouw naam erop	Familie en vrienden komen op bezoek
Je hebt geen idee welke dag of datum het is	Dit is vandaag de vierde keer dat je ruzie hebt met je broer(tje)zus(je)	Je kijkt Home Alone I, II of III	De kerststal is weer van zolder gehaald
Er is thuis ruzie over het kerstdiner	Je doet spelletjes maar die ene persoon uit je familie kan niet tegen z'n verlies	Er is wéér een kerstbal kapot gevallen	Wie wil er nog warme chocolademelk?

myfreebingocards.com

Bingo Card ID 013

TRADITIE BINGO

Je doet spelletjes maar die ene persoon uit je familie kan niet tegen z'n verlies	Er is wéér een kerstbal kapot gevallen	Je draagt een foute kersttrui	Je wil nooit meer de zin "All I want for Christmas is you" horen
Er is thuis ruzie over het kerstdiner	Familie en vrienden komen op bezoek	Kijken naar het kerstspel van de onderbouw	Iemand draagt een kledingstuk met glitters
Je bent chagerijng van al die kerstliedjes op de radio	De kerststal is weer van zolder gehaald	Dit is vandaag de vierde keer dat je ruzie hebt met je broer(tje)zus(je)	Wie wil er nog warme chocolademelk?
Er brand een knisperend haardvuur	Je hebt al een paar keer geprobeerd om te voelen wat er in het pakje onder de kerstboom zit met jouw naam erop	Je hebt geen idee welke dag of datum het is	Je kijkt Home Alone I, II of III

myfreebingocards.com

Bingo Card ID 014

TRADITIE BINGO

Je draagt een foute kersttrui	Er is wéér een kerstbal kapot gevallen	Je hebt geen idee welke dag of datum het is	Er is thuis ruzie over het kerstdiner
Je wil nooit meer de zin "All I want for Christmas is you" horen	Je hebt al een paar keer geprobeerd om te voelen wat er in het pakje onder de kerstboom zit met jouw naam erop	Kijken naar het kerstspel van de onderbouw	Iemand draagt een kledingstuk met glitters
De kerststal is weer van zolder gehaald	Je kijkt Home Alone I, II of III	Wie wil er nog warme chocolademelk?	Dit is vandaag de vierde keer dat je ruzie hebt met je broer(tje)zus(je)
Familie en vrienden komen op bezoek	Er brand een knisperend haardvuur	Je bent chagerijng van al die kerstliedjes op de radio	Je doet spelletjes maar die ene persoon uit je familie kan niet tegen z'n verlies

myfreebingocards.com

Bingo Card ID 015

TRADITIE BINGO

Je bent chagerijng van al die kerstliedjes op de radio	Je doet spelletjes maar die ene persoon uit je familie kan niet tegen z'n verlies	Je kijkt Home Alone I, II of III	Er brand een knisperend haardvuur
Je wil nooit meer de zin "All I want for Christmas is you" horen	Dit is vandaag de vierde keer dat je ruzie hebt met je broer(tje)zus(je)	Familie en vrienden komen op bezoek	Kijken naar het kerstspel van de onderbouw
Er is wéér een kerstbal kapot gevallen	Je hebt al een paar keer geprobeerd om te voelen wat er in het pakje onder de kerstboom zit met jouw naam erop	Iemand draagt een kledingstuk met glitters	De kerststal is weer van zolder gehaald
Er is thuis ruzie over het kerstdiner	Je draagt een foute kersttrui	Je hebt geen idee welke dag of datum het is	Wie wil er nog warme chocolademelk?

myfreebingocards.com

Bingo Card ID 016

TRADITIE BINGO

Dit is vandaag de vierde keer dat je ruzie hebt met je broer(tje)zus(je)	Je hebt geen idee welke dag of datum het is	Kijken naar het kerstspel van de onderbouw	Iemand draagt een kledingstuk met glitters
Je wil nooit meer de zin "All I want for Christmas is you" horen	De kerststal is weer van zolder gehaald	Wie wil er nog warme chocolademelk?	Je kijkt Home Alone I, II of III
Je draagt een foute kersttrui	Je hebt al een paar keer geprobeerd om te voelen wat er in het pakje onder de kerstboom zit met jouw naam erop	Je doet spelletjes maar die ene persoon uit je familie kan niet tegen z'n verlies	Er is wéér een kerstbal kapot gevallen
Er brand een knisperend haardvuur	Je bent chagerijng van al die kerstliedjes op de radio	Er is thuis ruzie over het kerstdiner	Familie en vrienden komen op bezoek

myfreebingocards.com

Bingo Card ID 017

TRADITIE BINGO

Kijken naar het kerstspel van de onderbouw	Je kijkt Home Alone I, II of III	Er is wéér een kerstbal kapot gevallen	Familie en vrienden komen op bezoek
Er brand een knisperend haardvuur	Je bent chagerijng van al die kerstliedjes op de radio	Je doet spelletjes maar die ene persoon uit je familie kan niet tegen z'n verlies	Je draagt een foute kersttrui
De kerststal is weer van zolder gehaald	Je hebt al een paar keer geprobeerd om te voelen wat er in het pakje onder de kerstboom zit met jouw naam erop	Je wil nooit meer de zin "All I want for Christmas is you" horen	Je hebt geen idee welke dag of datum het is
Er is thuis ruzie over het kerstdiner	Wie wil er nog warme chocolademelk?	Dit is vandaag de vierde keer dat je ruzie hebt met je broer(tje)zus(je)	Iemand draagt een kledingstuk met glitters

myfreebingocards.com

Bingo Card ID 018

TRADITIE BINGO

Er brand een knisperend haardvuur	Je hebt geen idee welke dag of datum het is	De kerststal is weer van zolder gehaald	Er is wéér een kerstbal kapot gevallen
Je wil nooit meer de zin "All I want for Christmas is you" horen	Kijken naar het kerstspel van de onderbouw	Wie wil er nog warme chocolademelk?	Je kijkt Home Alone I, II of III
Je doet spelletjes maar die ene persoon uit je familie kan niet tegen z'n verlies	Je draagt een foute kersttrui	Je hebt al een paar keer geprobeerd om te voelen wat er in het pakje onder de kerstboom zit met jouw naam erop	Iemand draagt een kledingstuk met glitters
Familie en vrienden komen op bezoek	Je bent chagerijng van al die kerstliedjes op de radio	Er is thuis ruzie over het kerstdiner	Dit is vandaag de vierde keer dat je ruzie hebt met je broer(tje)zus(je)

myfreebingocards.com

Bingo Card ID 019

TRADITIE BINGO

Je hebt al een paar keer geprobeerd om te voelen wat er in het pakje onder de kerstboom zit met jouw naam erop	Iemand draagt een kledingstuk met glitters	Er is thuis ruzie over het kerstdiner	Je draagt een foute kersttrui
Je hebt geen idee welke dag of datum het is	Je doet spelletjes maar die ene persoon uit je familie kan niet tegen z'n verlies	Er is wéér een kerstbal kapot gevallen	Je wil nooit meer de zin "All I want for Christmas is you" horen
Wie wil er nog warme chocolademelk?	Familie en vrienden komen op bezoek	Dit is vandaag de vierde keer dat je ruzie hebt met je broer(tje)zus(je)	Je bent chagerijng van al die kerstliedjes op de radio
De kerststal is weer van zolder gehaald	Je kijkt Home Alone I, II of III	Kijken naar het kerstspel van de onderbouw	Er brand een knisperend haardvuur

myfreebingocards.com

Bingo Card ID 020

TRADITIE BINGO

Iemand draagt een kledingstuk met glitters	Je wil nooit meer de zin "All I want for Christmas is you" horen	Kijken naar het kerstspel van de onderbouw	De kerststal is weer van zolder gehaald
Je bent chagerijng van al die kerstliedjes op de radio	Wie wil er nog warme chocolademelk?	Er brand een knisperend haardvuur	Je kijkt Home Alone I, II of III
Je doet spelletjes maar die ene persoon uit je familie kan niet tegen z'n verlies	Je hebt al een paar keer geprobeerd om te voelen wat er in het pakje onder de kerstboom zit met jouw naam erop	Je hebt geen idee welke dag of datum het is	Er is thuis ruzie over het kerstdiner
Dit is vandaag de vierde keer dat je ruzie hebt met je broer(tje)zus(je)	Familie en vrienden komen op bezoek	Er is wéér een kerstbal kapot gevallen	Je draagt een foute kersttrui

myfreebingocards.com

Bingo Card ID 021

TRADITIE BINGO

Wie wil er nog warme chocolademelk?	Kijken naar het kerstspel van de onderbouw	Je bent chagerijng van al die kerstliedjes op de radio	Je kijkt Home Alone I, II of III
Dit is vandaag de vierde keer dat je ruzie hebt met je broer(tje)zus(je)	Er is wéér een kerstbal kapot gevallen	Er is thuis ruzie over het kerstdiner	Familie en vrienden komen op bezoek
Je draagt een foute kersttrui	De kerststal is weer van zolder gehaald	Er brand een knisperend haardvuur	Iemand draagt een kledingstuk met glitters
Je hebt geen idee welke dag of datum het is	Je wil nooit meer de zin "All I want for Christmas is you" horen	Je hebt al een paar keer geprobeerd om te voelen wat er in het pakje onder de kerstboom zit met jouw naam erop	Je doet spelletjes maar die ene persoon uit je familie kan niet tegen z'n verlies

myfreebingocards.com

Bingo Card ID 022

TRADITIE BINGO

Je hebt geen idee welke dag of datum het is	De kerststal is weer van zolder gehaald	Er is wéér een kerstbal kapot gevallen	Je draagt een foute kersttrui
Je kijkt Home Alone I, II of III	Wie wil er nog warme chocolademelk?	Er brand een knisperend haardvuur	Dit is vandaag de vierde keer dat je ruzie hebt met je broer(tje)zus(je)
Je doet spelletjes maar die ene persoon uit je familie kan niet tegen z'n verlies	Je hebt al een paar keer geprobeerd om te voelen wat er in het pakje onder de kerstboom zit met jouw naam erop	Er is thuis ruzie over het kerstdiner	Je wil nooit meer de zin "All I want for Christmas is you" horen
Familie en vrienden komen op bezoek	Je bent chagerijng van al die kerstliedjes op de radio	Kijken naar het kerstspel van de onderbouw	Iemand draagt een kledingstuk met glitters

myfreebingocards.com

Bingo Card ID 023

TRADITIE BINGO

Je hebt al een paar keer geprobeerd om te voelen wat er in het pakje onder de kerstboom zit met jouw naam erop	Je draagt een foute kersttrui	De kerststal is weer van zolder gehaald	Er is thuis ruzie over het kerstdiner
Je doet spelletjes maar die ene persoon uit je familie kan niet tegen z'n verlies	Je hebt geen idee welke dag of datum het is	Iemand draagt een kledingstuk met glitters	Je bent chagerijng van al die kerstliedjes op de radio
Je wil nooit meer de zin "All I want for Christmas is you" horen	Wie wil er nog warme chocolademelk?	Er is wéér een kerstbal kapot gevallen	Kijken naar het kerstspel van de onderbouw
Familie en vrienden komen op bezoek	Dit is vandaag de vierde keer dat je ruzie hebt met je broer(tje)zus(je)	Er brand een knisperend haardvuur	Je kijkt Home Alone I, II of III

myfreebingocards.com

Bingo Card ID 024

TRADITIE BINGO

Iemand draagt een kledingstuk met glitters	Er brand een knisperend haardvuur	Je hebt al een paar keer geprobeerd om te voelen wat er in het pakje onder de kerstboom zit met jouw naam erop	Kijken naar het kerstspel van de onderbouw
Wie wil er nog warme chocolademelk?	Je kijkt Home Alone I, II of III	Er is wéér een kerstbal kapot gevallen	Je bent chagerijng van al die kerstliedjes op de radio
Je wil nooit meer de zin "All I want for Christmas is you" horen	Je doet spelletjes maar die ene persoon uit je familie kan niet tegen z'n verlies	Je hebt geen idee welke dag of datum het is	De kerststal is weer van zolder gehaald
Er is thuis ruzie over het kerstdiner	Familie en vrienden komen op bezoek	Je draagt een foute kersttrui	Dit is vandaag de vierde keer dat je ruzie hebt met je broer(tje)zus(je)

myfreebingocards.com

Bingo Card ID 025

TRADITIE BINGO

Je wil nooit meer de zin "All I want for Christmas is you" horen	Er is wéér een kerstbal kapot gevallen	Er is thuis ruzie over het kerstdiner	Je doet spelletjes maar die ene persoon uit je familie kan niet tegen z'n verlies
Je hebt geen idee welke dag of datum het is	De kerststal is weer van zolder gehaald	Je draagt een foute kersttrui	Je hebt al een paar keer geprobeerd om te voelen wat er in het pakje onder de kerstboom zit met jouw naam erop
Kijken naar het kerstspel van de onderbouw	Er brand een knisperend haardvuur	Familie en vrienden komen op bezoek	Je bent chagerijng van al die kerstliedjes op de radio
Je kijkt Home Alone I, II of III	Wie wil er nog warme chocolademelk?	Dit is vandaag de vierde keer dat je ruzie hebt met je broer(tje/zus(je))	Iemand draagt een kledingstuk met glitters

myfreebingocards.com

Bingo Card ID 026

TRADITIE BINGO

De kerststal is weer van zolder gehaald	Je bent chagerijng van al die kerstliedjes op de radio	Je draagt een foute kersttrui	Iemand draagt een kledingstuk met glitters
Dit is vandaag de vierde keer dat je ruzie hebt met je broer(tje/zus(je))	Je hebt geen idee welke dag of datum het is	Je hebt al een paar keer geprobeerd om te voelen wat er in het pakje onder de kerstboom zit met jouw naam erop	Er is wéér een kerstbal kapot gevallen
Er is thuis ruzie over het kerstdiner	Je kijkt Home Alone I, II of III	Wie wil er nog warme chocolademelk?	Je wil nooit meer de zin "All I want for Christmas is you" horen
Kijken naar het kerstspel van de onderbouw	Er brand een knisperend haardvuur	Je doet spelletjes maar die ene persoon uit je familie kan niet tegen z'n verlies	Familie en vrienden komen op bezoek

myfreebingocards.com

Bingo Card ID 029

TRADITIE BINGO

Je hebt al een paar keer geprobeerd om te voelen wat er in het pakje onder de kerstboom zit met jouw naam erop	Er brand een knisperend haardvuur	De kerststal is weer van zolder gehaald	Er is wéér een kerstbal kapot gevallen
Je bent chagerijng van al die kerstliedjes op de radio	Dit is vandaag de vierde keer dat je ruzie hebt met je broer(tje/zus(je))	Er is thuis ruzie over het kerstdiner	Je hebt geen idee welke dag of datum het is
Je doet spelletjes maar die ene persoon uit je familie kan niet tegen z'n verlies	Je wil nooit meer de zin "All I want for Christmas is you" horen	Kijken naar het kerstspel van de onderbouw	Iemand draagt een kledingstuk met glitters
Familie en vrienden komen op bezoek	Wie wil er nog warme chocolademelk?	Je draagt een foute kersttrui	Je kijkt Home Alone I, II of III

myfreebingocards.com

Bingo Card ID 030

TRADITIE BINGO

Je bent chagerijng van al die kerstliedjes op de radio	Wie wil er nog warme chocolademelk?	Dit is vandaag de vierde keer dat je ruzie hebt met je broer(tje/zus(je))	Iemand draagt een kledingstuk met glitters
Familie en vrienden komen op bezoek	Kijken naar het kerstspel van de onderbouw	Je hebt al een paar keer geprobeerd om te voelen wat er in het pakje onder de kerstboom zit met jouw naam erop	Er is wéér een kerstbal kapot gevallen
Je kijkt Home Alone I, II of III	Je wil nooit meer de zin "All I want for Christmas is you" horen	Er brand een knisperend haardvuur	Je hebt geen idee welke dag of datum het is
Er is thuis ruzie over het kerstdiner	Je draagt een foute kersttrui	De kerststal is weer van zolder gehaald	Je doet spelletjes maar die ene persoon uit je familie kan niet tegen z'n verlies

myfreebingocards.com